



19-05-2022

Offentlig, udtrykkelig billigelse af landsforræderi, terror m.v. på de sociale medier

Public, explicit condonement of treason, terrorism etc. on social media

Christian Thomsen, studienr. 20176478
Emma Wadsbach, studienr. 20173049

0. Abstract

This thesis analyses the field of application of section 136 (2) of the Danish criminal code. Furthermore, the thesis examines whether the section is compliant with The European Convention on Human Rights article 10 regarding freedom of expression. The analysis is based upon different sources of information. National regulation, the European Convention on Human Rights and national and international case law are the primary sources used in this thesis. In addition to these sources the analysis will include legal literature and other relevant sources of interpretation.

Firstly, the thesis describes the protection of free speech in the Danish Constitution section 77 and the European Convention on Human Rights article 10. Article 10 provides a broader protection than the Danish Constitution regarding freedom of expression since article 10 protects against subsequent criminal punishment unlike section 77 of the Danish Constitution.

Secondly, the thesis analyzes the field of application of section 136 (2) of the Danish criminal code by analyzing the elements of the section, which includes: “public”, “explicit approval” and “offenses mentioned in Part 12 and 13 of this law”. The analysis reveals several uncertainties regarding the section’s field of application. It is concluded through national case law, that statements posted on open social media profiles are public, however there is uncertainty as to whether a statement posted on a private profile is regarded as public as it follows by section 136 (2).

Furthermore, the analysis found there to be doubt regarding the term “explicit approval”. Based upon recent case law, the national courts seem to deviate from the requirement of explicitness, which creates a broad field of application. Based upon this development the thesis considers whether the section criminalizes likes and emojis on social media platforms. Based on current case law and other sources of interpretation it is not possible to conclude whether these might be considered as explicit approval as it follows by section 136 (2). Moreover, it is not, at this moment, possible to conclude whether the statement has to concern an already committed crime, or whether it is sufficient to approve of a hypothetical crime criminalized by Part 12 or 13 in the Danish criminal code. Abovementioned uncertainties create an unpredictable legal position for the citizen.

Thirdly the thesis examines whether section 136 (2) and its field of application is compliant with article 10 of the European Convention on Human Rights. Article 10 (2) lists several requirements, which needs to be met in order to allow an intervention in the protection of free speech. The intervention needs to be prescribed by law, follow a legitimate aim and be necessary in a democratic society. Through the

analysis it is not possible to conclude whether interventions as a result of section 136 (2) meet all of the abovementioned requirements. Considering the unpredictability of section 136 (2) it is uncertain whether the requirement of “prescribed by law” is adequately met. The legal situation is therefore uncertain.

Lastly the thesis concludes that the limited amount of case law and the aspect of social media creates an uncertain legal situation. Following the conclusion, it is discussed whether section 136 (2) should be revised or possibly even repealed. Considering the uncertainties described and analysed in this thesis, it is recommended to revise the section.

Indholdsfortegnelse

0. Abstract.....	1
1. Indledning	5
1.1 Problemformulering.....	6
2. Afgrænsning	6
3. Metode.....	7
3.1 Retsdogmatisk metode	7
3.2 Retskilder	7
3.2.1 Lovgivning	8
3.2.2 Retspraksis	8
3.3 Andre kilder.....	9
3.3.1 Forarbejder	9
3.3.2 Andre fortolkningsbidrag	10
3.4 Definition af relevante begreber	10
3.5 Kandidatspecialets struktur	11
4. Ytringsfrihed.....	11
4.1 Grundlovens § 77	11
4.2 EMRK	12
5. De objektive og subjektive krav	14
5.1 Offentlighed	15
5.1.1 Delkonklusion.....	30
5.2 Udtrykkelig billigelse	31
5.2.1 Delkonklusion.....	42
5.3 Straffelovens kapitel 12 og 13.....	43
5.3.1 Delkonklusion.....	46
6. EMRK artikel 10.....	46
6.1 Indgreb	49
6.2 Hjemmel.....	49

6.3 Legitime hensyn	53
6.4 Nødvendigt i et demokratisk samfund.....	55
6.5 Delkonklusion.....	64
7. Konklusion.....	65
8. Retspolitiske overvejelser	68
9. Litteraturliste	71

1. Indledning

I 2021 udkom Kulturministeriets seneste årlige medierapportering. Af rapporten fremgår det, at 93% af den danske befolkning med adgang til internet i hjemmet dagligt bruger det. 90% af befolkningen, der er over 12 år, har en profil på mindst ét af de sociale medier, der indgår i undersøgelsen. 88% har for eksempel en profil på Facebook, og 68% af befolkningen bruger disse medier en eller flere gange dagligt, mens 36% vurderer eller "liker" noget på et socialt medie mindst en gang om dagen. I gennemsnit har hver dansker ikke mindre end fire profiler på forskellige sociale medier.¹

Det er altså tydeligt, at de sociale medier i høj grad indgår i og påvirker den almindelige danske borgers hverdag. Endvidere benytter en stor andel af befolkningen disse platforme til at dele deres mening med andre brugere. Dette har skabt udfordringer i forhold til grænsen mellem ytringsfrihed og strafbare ytringer. Særligt efter flygtningekrisen og et antal terrorangreb i Europa i 2015 begyndte der at dukke sager op om brugere på sociale medier, der overskred grænserne for, hvad der er tilladeligt at sige offentligt.

En konkret dom drejede sig om en person, der havde delt et link på sin profil på Facebook til en artikel, der omhandlede terrorangrebet den 7. januar 2015 mod det franske magasin Charlie Hebdo i Paris, hvortil han som kommentar skrev: "*Og gud, lovprisningen tilfalder dig.*"² Senere delte han et lignende link og tilføjede et smiley-ikon som kommentar. Domstolene vurderede dette som en offentlig billigelse af terrorangrebet, hvorfor den tiltalte som følge af ytringen blev idømt betinget fængsel.³ Tiltalte blev dømt for overtrædelse af straffelovens § 136, stk. 2, der kriminaliserer offentlig, udtrykkelig billigelse af forbrydelser omfattet af samme lovs kapitel 12 og 13, som primært omhandler landsforræderi og andre forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed, samt forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, terrorisme m.v. Ovenstående dom vil senere blive uddybet.

Bestemmelsen blev indført i 1939, hvor tiden var præget af arbejdsløshed, bombeattentater, gadekampe og frygten for det nazistiske Tyskland og det kommunistiske Sovjetunionen.⁴ Bestemmelsen nåede at stå i loven i næsten 70 år, før den for første gang blev anvendt i 2007.⁵ Allerede før bestemmelsen blev anvendt i praksis første gang, blev en mulig anvendelse af denne kritiseret af Vagn Greve.⁶

¹ Kulturministeriet, *Mediernes udvikling i Danmark*, Hovedresultater og konklusion

² AM 2017.12.07 Ø, side 8

³ Ibid, side 7

⁴ Greve, Vagn, *Bånd på hånd og mund*, side 51

⁵ Ibid, side 51

⁶ Ibid, side 51

Bestemmelsens uklare ordlyd og anvendelsesområde er siden dens nye relevans blevet kritiseret af både den juridiske tænketank Justitia og Ytringsfrihedskommissionen. Særligt interessant er anvendelsen af bestemmelsen på ytringer fremsat på sociale medier, henset til en ny fortolkning af offentlighedsbegrebet, da en ytring på en sådan platform kan nå ud til millioner af mennesker. Dertil ses, at en stor del af den offentlige debat foregår på sociale medier, hvilket særligt rejser spørgsmål i forhold til respekten for ytringsfriheden, som anses for værende en helt central grundlæggende rettighed, der beskyttes såvel i dansk som international ret. Den centrale beskyttelse af ytringsfriheden findes i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 10. Konventionen er inkorporeret i dansk ret og finder derfor direkte anvendelse ved de danske domstole.

Dette kandidatspeciale vil derfor søge at besvare nedenstående problemformulering:

1.1 Problemformulering

Hvad er anvendelsesområdet for straffelovens § 136, stk. 2 på de sociale medier og er kriminalisering af sådanne ytringer i overensstemmelse med EMRK artikel 10?

2. Afgrænsning

Kandidatspecialet vil alene behandle anvendelsen af § 136, stk. 2 i straffeloven, hvorfor § 136, stk 1. og stk. 3 ikke vil blive behandlet. Bestemmelsens stk. 3 og forarbejderne hertil vil dog i nogen grad blive anvendt til at belyse stk. 2's anvendelsesområde. Det bemærkes, at § 136, stk. 3 finder anvendelse i tilfælde, hvor gerningsindholdet er opfyldt i både stk. 2 og stk. 3, hvorfor stk. 3 absorberer strafansvaret i stk. 2.⁷ Dette vil ikke blive nærmere behandlet.

§ 114 e i straffeloven kriminaliserer terrorfremme. Det er fremført af Ytringsfrihedskommissionen i betænkning 1573 med titlen "Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark", afgivet i 2020, at der foreligger tvivl om dennes afgrænsning i forhold til § 136, stk. 2.⁸ Denne bestemmelse og de tilhørende usikkerheder om afgrænsningen i forhold til § 136, stk. 2 vil ikke blive behandlet i kandidatspecialet af hensyn til specialets omfang.

⁷ LFF 2016-10-05 nr. 18, side 13

⁸ Ytringsfrihedskommissionen, *Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark*, side 460f.

I kandidatspecialet vil straffelovens § 136, stk. 2 blive analyseret set i lyset af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (herefter EMRK) artikel 10, der beskytter retten til informations- og ytringsfrihed. I denne forbindelse vil alene retten til ytringsfrihed blive behandlet, henset til kandidatspecialets problemformulering. Specialet inddrager ikke anden international regulering, henset til, at EMRK er inkorporeret, hvorfor denne har en stærkere gennemslagskraft end ikke-inkorporerede konventioner.⁹

3. Metode

3.1 Retsdogmatisk metode

I dette kandidatspeciale anvendes den retsdogmatiske metode til at fastlægge anvendelsesområdet for straffelovens § 136, stk. 2 vedrørende offentlig, udtrykkelig billigelse af landsforræderi, terror m.v.

Den retsdogmatiske metode søger at klarlægge gældende ret gennem en systematisk, metodisk og transparent virksomhed.¹⁰ Metoden anvendes endvidere til at beskrive usikkerheder i retstilstanden.¹¹ Følgende vil beskrive hvilke kilder, der benyttes i kandidatspecialet med henblik på at systematisere og analysere retstilstanden.

3.2 Retskilder

Som primære kilder benyttes dansk lovgivning, herunder Grundloven og straffeloven, samt EMRK. Ydermere benyttes retspraksis fra de danske domstole og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (herefter EMD). Som særligt vægtige fortolkningsbidrag anvendes forarbejder til de relevante love, samt EMD's vejledninger til anvendelse af EMRK artikel 10 og 17. Endvidere anvendes fortolkningsbidrag i form af juridisk litteratur, kommissionsbetænkninger samt høringsvar.

⁹ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 60f.

¹⁰ Munk-Hansen, Carsten, *Retsvidenskabsteori*, side 204

¹¹ *Ibid*, side 204

3.2.1 Lovgivning

Dette kandidatspeciale anvender national lovgivning i form af den danske straffelov og Grundloven. Det er almindeligt antaget, at national lovgivning, der udgør skreven ret, som udgangspunkt skal følges.¹² Lovgivning anses i det danske retssystem som den vigtigste retskilde. Dog udgør lovgivningen ikke i sig selv gældende ret. Lovgivningen skal i stedet ses som et bidrag til fastlæggelsen af gældende ret.¹³

Kandidatspecialet anvender i tillæg til national lovgivning ligeledes en international konvention. EMRK blev inkorporeret i dansk ret i 1992, hvorfor den, og EMD's fortolkning heraf, i dag er direkte anvendelige ved de danske domstole.¹⁴ Som følge af inkorporeringen antages konventionen at have forrang for national ret, dog således, at Grundloven fortsat har forrang henset til, at inkorporeringen ikke er foretaget på grundlovsniveau.¹⁵ Det bør dog bemærkes, at lovgiver kan vælge at fravige EMRK.¹⁶ Såfremt lovgiver ikke udtrykkeligt har fraveget EMRK, skal de danske domstole fortolke de nationale retsregler i overensstemmelse med EMRK.¹⁷ EMD anlægger ved anvendelse af konventionen en dynamisk fortolkning. Det betyder, at anvendelsen af EMRK udvikler sig i takt med samfundet. Eksempelvis kan indgreb, der tidligere var konventionsstridige, således i dag opfylde kravene til indgreb og omvendt.¹⁸

3.2.2 Retspraksis

I kandidatspecialet inddrages både national retspraksis og retspraksis fra EMD. De nationale domstole antages at have en retsskabende og lovfortolkende karakter.¹⁹ Henset til lighedsprincippet, der finder anvendelse i dansk ret, får retspraksis retskildeværdi, da lignende sager skal afgøres ud fra samme hensyn, således at borgere kan forudse deres retsstilling.²⁰ Det danske domstolshierarki er indrettet således, at byrettens domme kan appelleres til landsretten, og landsrettens domme kan i visse tilfælde appelleres til Højesteret.²¹ Jo højere i domstolshierarkiet en dom er afsagt i, jo større retskildemæssig

¹² Munk-Hansen, Carsten, *Den juridiske løsning – introduktion til den juridiske metode*, side 16

¹³ Blume, Peter, *Retssystemet og juridisk metode*, side 189

¹⁴ Munk-Hansen, Carsten, *Retsvidenskabsteori*, side 286

¹⁵ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 52f.

¹⁶ Betænkning nr. 1220/1991, side 197

¹⁷ *Ibid*, side 196f.

¹⁸ Munk-Hansen, Carsten, *Retsvidenskabsteori*, side 287

¹⁹ *Ibid*, side 317

²⁰ *Ibid*, side 315f.

²¹ *Ibid*, side 317f.

værdi vil den derfor have.²² I dette kandidatspeciale benyttes domme fra byret, landsret samt Højesteret til at fastlægge retstilstanden. Der ses kun afsagt få højesteretsdomme vedrørende kandidatspecialets emne, hvorfor der primært inddrages retspraksis fra landsretterne. Der er i specialet taget hensyn til ovenstående hierarki under analysen af retsområdet.

National retspraksis er indhentet fra anklagemyndighedens vidensbase samt Ugeskrift for retsvæsen og Tidsskrift for kriminalret fra Karnov Group. Det bemærkes, at der i kandidatspecialet blandt andet inddrages tilståelsessager samt en praksisoversigt vedrørende hadforbrydelser. Disse indeholder sparsomme oplysninger, hvorfor der ikke ses at være uddybende begrundelser eller sagsoplysninger til dommene. Disse anvendes med varsomhed til at belyse retstilstanden henset til den begrænsede mængde af oplysninger.

I kandidatspecialet anvendes endvidere praksis fra EMD. EMD anlægger ved anvendelsen af konventionen en dynamisk fortolkning, der tager hensyn til samfundets udvikling, også beskrevet som "present day conditions".²³ Det fremgår af forarbejderne til inkorporeringsloven, at de danske domstole af egen drift skal tage hensyn til konventionen og EMD's fortolkning af denne.²⁴ Henset til, at fortolkningen af konventionen påhviler EMD, er Danmark således bundet af EMD's fortolkning.²⁵

Praksis fra EMD er fremsøgt på Hudocs database. I enkelte tilfælde har det ikke været muligt at finde engelske udgaver af dommene, hvorfor domstolens egne domsreferater anvendes i analysen. På samme måde, som ovennævnte praksisoversigt, tages der hensyn til, at referaterne alene indeholder sparsomme oplysninger.

3.3 Andre kilder

3.3.1 Forarbejder

I kandidatspecialet anvendes forarbejder til de nationale love til at belyse lovgivers formål og hensigt med straffelovens § 136, stk. 2 og dens anvendelsesområde. Forarbejder er ikke en selvstændig retskilde, men er et vigtigt fortolkningsbidrag henset til, at de beskriver lovgivers hensigt og formål med loven.²⁶ Forarbejderne tilhørende straffelovens § 136, stk. 2, som kandidatspecialet omhandler, ses at

²² Blume, Peter, *Retssystemet og juridisk metode*, side 190

²³ Blume, Peter, *Retssystemet og juridisk metode*, side 274

²⁴ LFF 1992-02-19 nr. 230, pkt. 4.3.3

²⁵ LFF 1992-02-19 nr. 230, pkt. 4.2

²⁶ Munk-Hansen, Carsten, *Retsvidenskabsteori*, side 261

være meget sparsomme. Dertil er bestemmelsen alene set anvendt i nyere tid, hvorfor forarbejderne kun i begrænset omfang bidrager til en fortolkning af anvendelsesområdet, særligt vedrørende ytringer på sociale medier. Derfor er forarbejder tilhørende lignende og beslægtede bestemmelser ligeledes anvendt som fortolkningsbidrag med forbehold for, at de ikke direkte knytter sig til § 136, stk. 2, idet de kan indeholde betragtninger af relevans.²⁷ Betænkninger afgivet i forbindelse med lovforslag tillægges særlig vægt.²⁸

3.3.2 Andre fortolkningsbidrag

Endvidere anvendes andre betænkninger, juridisk litteratur samt høringsvar til at fortolke gældende ret. Det bemærkes, at der ikke er tale om retskilder, og da disse bidrag ikke er bindende, anvendes de i det følgende med forbehold for dette.²⁹ Ved at sammenholde ovenstående fortolkningsbidrag med anden litteratur, andre fortolkningsbidrag, samt praksis og lovgivning opnås der en objektiv analyse af gældende ret.

3.4 Definition af relevante begreber

I kandidatspecialet foretages en analyse af, hvornår en ytring er offentlig på de sociale medier. I forbindelse med dette er det relevant at redegøre for, hvordan ytringen er fremsat på de sociale medier. Særligt Facebooks privatindstillinger er relevante for kandidatspecialets problemstilling, hvorfor der i det følgende foretages en kort gennemgang af de relevante privatindstillinger på Facebook.

En bruger med en profil på platformen kan selv kontrollere, hvem der kan se opslag, kommentarer m.v. Såfremt der ikke aktivt vælges begrænsninger i dette, vil alle facebookbrugere med en profil kunne se indholdet. En profil, hvor brugeren bag ikke har valgt at begrænse adgangen, kaldes i kandidatspecialet en "offentlig facebookprofil". En profil, hvor brugeren bag har valgt at begrænse adgangen til sin profil til vedkommendes venner på platformen, kaldes i kandidatspecialet en "privat facebookprofil". Samme muligheder gør sig gældende for grupper på Facebook, der består af brugere, der har opnået medlemskab. Det vil sige, at en gruppe på facebook tillige kan have indstillinger om, hvorvidt et gruppemedlems opslag kan læses af brugere, der ikke er medlemmer af gruppen. En gruppe på Facebook, hvor opslag i gruppen kan læses af alle brugere på Facebook, kaldes i kandidatspecialet en "åben facebookgruppe". En gruppe på Facebook, hvor opslag i gruppen kun kan læses af gruppens

²⁷ Blume, Peter, *Retssystemet og juridisk metode*, side 189

²⁸ Munk-Hansen, Carsten, *Retsvidenskabsteori*, side 261

²⁹ Munk-Hansen, Carsten, *Den juridiske løsning – introduktion til den juridiske metode*, side 74

medlemmer, kaldes i kandidatspecialet en "lukket facebookgruppe". Andre sociale medier og lignende platforme har typisk samme muligheder for privatindstillinger.

3.5 Kandidatspecialets struktur

Indledningsvis vil kandidatspecialet behandle beskyttelsen af ytringsfriheden, set i lyset af Grundloven, såvel som EMRK. Herefter foretages der en analyse af straffeloven § 136, stk. 2's anvendelsesområde, hvor bestemmelsens ordlyd analyseres i sammenhæng med relevant retspraksis og andre fortolkningsbidrag. Slutteligt i analysen vil der blive foretaget en vurdering af bestemmelsen set i lyset af EMRK artikel 10, hvorefter der følger en konklusion på problemformuleringen. Endeligt fremføres retspolitiske overvejelser baseret på kandidatspecialets analyse.

4. Ytringsfrihed

4.1 Grundlovens § 77

Når straffelovens § 136, stk. 2 analyseres, er det umuligt ikke at inddrage en af de mest centrale menneskerettigheder, nemlig ytringsfrihed. I Danmark er ytringsfriheden beskyttet i Grundlovens § 77. Bestemmelsens ordlyd er:

"Enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene. Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingensinde på ny indføres."

Det fremgår af bestemmelsen, at enhver kan offentliggøre sine "tanker". Dette skal ikke forstås bogstaveligt, idet det også er omfattet, såfremt man offentliggør andres tanker eller en gengivelse af andre faktiske omstændigheder.³⁰ Det samme må antages at gælde for fortolkningen af "på tryk, i skrift og tale". Det er således ikke udelukkende disse udtryksformer, der er omfattet. Billeder, non-verbale udsagn og lignende antages også at være omfattet.³¹

Når det vurderes, hvad denne bestemmelse beskytter, foretages der som regel en opdeling mellem den formelle ytringsfrihed og den materielle ytringsfrihed. I den juridiske litteratur antages den formelle ytringsfrihed at udgøre en beskyttelse mod foranstaltninger, der kan forhindre, at enhver kan

³⁰ Baumbach, Trine, *Medieret – Frihed og Ansvar*, side 61

³¹ *Ibid*, side 61

offentliggøre sine tanker og ytringer. I forbindelse med den formelle ytringsfrihed ses denne beskyttet af bestemmelsens 2. led, hvorefter der fra statens side ikke må ske censur eller indføres andre forebyggende forholdsregler. Grundlovens § 77 beskytter således den formelle ytringsfrihed.³²

Den materielle ytringsfrihed vedrører beskyttelse mod efterfølgende sanktioner for fremsatte ytringer, eksempelvis straf.³³ Det ses i bestemmelsens første led at fremgå, at enhver ytring sker under ansvar for domstolene. Dette er en indikation på, at den materielle ytringsfrihed i Grundloven ikke er absolut.³⁴ Udover straffelovens § 136, stk. 2 ses blandt andet §§ 266 b, 136, stk. 1 og 136, stk. 3 at udgøre indskrænkelse af den materielle ytringsfrihed. I forarbejderne til § 136, stk. 3 anføres det, at *"Det er den overvejende opfattelse i den statsretlige litteratur, at grundlovens § 77 ikke beskytter den materielle ytringsfrihed"*.³⁵ Grundlovens § 77 er således ikke til hinder for bestemmelser, der indskrænker den materielle ytringsfrihed. Justitsministeriet har tilsluttet sig denne retsopfattelse.³⁶

4.2 EMRK

Ytringsfriheden er endvidere beskyttet i EMRK artikel 10 og er af EMD i dommen *Handyside v. The United Kingdom* fra 1976 beskrevet som en essentiel rettighed i et demokratisk samfund: *"Freedom of expression constitutes one of the essential foundations of such a society, one of the basic conditions for its progress and for the development of every man."*³⁷ EMRK artikel 10 har følgende ordlyd:

"1. Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. This Article shall not prevent States from requiring the licensing of broadcasting, television or cinema enterprises.

2. The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals,

³² Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 283

³³ LFF 2016-10-05 nr. 18, side 6

³⁴ Medieret, Trine Baumbach, side 48

³⁵ LFF 2016-10-05 nr. 18, side 6

³⁶ *Ibid*, side 6

³⁷ *Handyside v. United Kingdom*, 1976, para. 49

for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.”

I modsætning til Grundlovens § 77 beskytter EMRK artikel 10 både den formelle og den materielle ytringsfrihed.³⁸ Der sker således en beskyttelse imod efterfølgende sanktioner for fremsatte ytringer, hvorfor EMRK yder en større beskyttelse af ytringsfriheden end Grundloven.

Bestemmelsens stk. 1. beskriver den rettighed, der beskyttes, det vil sige ytrings- og informationsfriheden. Som tidligere nævnt vil retten til informationsfrihed ikke blive yderligere behandlet. Rettigheden i stk. 1 gælder, som det fremgår af bestemmelsens ordlyd, for enhver. Derudover skal ytringsfrihedsbegrebet fortolkes bredt. Dette gælder både ytringens indhold og dennes form. Beskyttelsen er således ikke begrænset til verbale ytringer. Både skrevne og andre non-verbale ytringer er omfattet.³⁹ Som eksempler herpå kan nævnes påklædning⁴⁰, blokader⁴¹, symboler⁴² m.v.⁴³ Rettigheden omfatter ligeledes ytringer, der fornærmer, chokerer eller forstyrrer staten eller individet. Dette fremgår af EMD dommen *Handyside v. The United Kingdom*, hvor EMD udtalte følgende:

*“Subject to paragraph 2 of Article 10 (art. 10-2), it is applicable not only to "information" or "ideas" that are favourably received or regarded as inoffensive or as a matter of indifference, but also to those that offend, shock or disturb the State or any sector of the population. Such are the demands of that pluralism, tolerance and broadmindedness without which there is no "democratic society.”*⁴⁴

Udgangspunktet efter bestemmelsens stk. 1 er således, at alle ytringer er beskyttet. Dog ses beskyttelsen ikke at være absolut, idet det fremgår af bestemmelsens stk. 2, at der i visse tilfælde kan ske begrænsning eller indgreb i ytringsfriheden. Det fremgår af bestemmelsens stk. 2, at en række betingelser skal være opfyldt, førend der kan ske begrænsning af ytringsfriheden. Der er krav om klar lovhjemmel (*“are prescribed by law”*), forfølgelse af et eller flere af de i bestemmelsen opregnede legitime hensyn, herunder hensynet til den nationale sikkerhed og hensynet til forebyggelse af forbrydelser, samt at indgrebet kan anses for at være nødvendigt i en demokratisk samfund (*“are necessary in*

³⁸ LFF 2016-10-05 nr. 18, side 7

³⁹ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 284

⁴⁰ *Gough v. The United Kingdom*, 2014, para 147-151

⁴¹ *Hashman and Harrup v. The United Kingdom*, 1999, para. 28

⁴² *Vajnai v. Hungary*, 2006, para. 29

⁴³ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 284f.

⁴⁴ *Handyside v. United Kingdom*, 1976, para. 49

a democratic society”). Sidstnævnte betingelse kan endvidere beskrives som en proportionalitetsafvejning.

5. De objektive og subjektive krav

Stk. 2 i § 136 i straffeloven blev indsat ved Lov 1939-03-15 nr 87 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 og lyder som følgende: *”Den, der offentligt udtrykkeligt billiger en af de i denne lovs 12. eller 13. kapitel omhandlede forbrydelser, straffes med bøde eller fængsel indtil 3 år.”* Bestemmelsen findes i lovens 15. kapitel, hvis overskrift er *”Forbrydelser mod den offentlige orden og fred”*. Bestemmelsens gerningsindhold ses ikke at være ændret siden vedtagelsen i 1939. Dog ses det, at strafferammen over flere omgange er blevet ændret. Ved L 1952-06-07 nr. 225 blev strafferammen ændret fra 1 til 2 år. Da hæftestraf blev afskaffet, blev bestemmelsen igen ændret ved L 2000-05-31 nr. 433. Strafferammen blev i 2020 yderligere forhøjet fra 2 til 3 år som led i udspillet *”Vi passer på Danmark - 8 tiltag mod fremmedkrigere”*, fremlagt 16. januar 2020.⁴⁵ Grundet den sparsomme mængde retspraksis er det ikke muligt at udlede, om forhøjelsen af strafferammen har haft nogen indflydelse på strafudmålingen. Dette vil ikke blive behandlet yderligere.

Det følger af straffeloven § 1, at strafansvar kræver, at gerningsindholdet i den enkelte bestemmelse realiseres. Det fremgår af straffelovens § 136, stk. 2, at den, som offentligt og udtrykkeligt billiger en af de i denne lovs kapitel 12 og 13's omhandlende forbrydelser, kan straffes. Disse objektive krav, og derved gerningsindholdet, vil blive behandlet i nedenstående analyse af bestemmelsens anvendelsesområde.

I tillæg til det objektive krav om, at gerningsindholdet skal realiseres, følger det modsætningsvist af straffelovens § 19, at gerningsmanden skal have haft forsæt til forbrydelsen.⁴⁶ Der kan alene statueres strafansvar som følge af uagtsomhed, hvis dette er særligt hjemlet, jf. § 19. § 136, stk. 2 kræver forsæt. Forsæt indebærer, at gerningsmanden skal have haft forsæt til hvert led i gerningsindholdet.⁴⁷ De enkelte forsætsproblematikker bliver løbende behandlet i nedenstående analyse af bestemmelsens anvendelsesområde.

⁴⁵ L 2020-06-16 nr. 883

⁴⁶ Nielsen, Gorm Toftegaard og Madsen, Lasse Lund, *Strafferet 1 – Ansvar*, side 66

⁴⁷ Langsted, Lars Bo og Waaben, Knud, *Strafferettens almindelige del – Ansvarslæren*, side 160

5.1 Offentlighed

I dette afsnit vil begrebet "offentligt" blive analyseret. Denne analyse vil tage sit udgangspunkt i en ordlydsfortolkning samt en gennemgang af relevant retspraksis. Der vil endvidere blive indhentet fortolkningsbidrag fra andre bestemmelser, hvor begrebet tillige indgår.

Hvornår er noget offentligt? I ordets mest bogstavelige betydning betyder offentligt noget "som alle har mulighed for at deltage i eller overvære; som alle har adgang til, eller som gælder for alle".⁴⁸ Fra dette kan det udledes, at en ytring er offentlig, såfremt ytringen er tilgængelig for alle, samt at disse har mulighed for at overvære eller gøre sig bekendt med ytringen.

Forarbejderne indeholder ikke en nærmere redegørelse for begrebet "offentligt", og det er således ikke på baggrund af forarbejderne muligt at udlede en betydning af begrebet. Dette bør ses i lyset af, at der var tale om en tid, hvor internettet ikke fandtes, hvorfor der naturligvis ikke er taget stilling til begrebets betydning i forhold til internettet og sociale medier. For nærmere at definere begrebets betydning, er det således nødvendigt at gennemgå retspraksis vedrørende bestemmelsen.

Straffelovens § 136, stk. 2 har kun været anvendt i retspraksis få gange på trods af, at bestemmelsen blev indført i straffeloven i 1939. Fra bestemmelsens vedtagelse skulle der gå næsten 70 år, før denne første gang blev anvendt i praksis.⁴⁹ I trykt retspraksis ses den første dom på området at være TfK 2007.774 Ø. Sagen omhandler tiltalte, der lavede et opslag på en internethjemmeside for stærkt venstreorienterede. Tiltalte skrev:

*"Måske skulle man genoptage succesen med at brandbombe ministres privat boliger igen. Det var da noget, der rigtigt skabte opmærksomhed omkring flygtninge indvandrere, da tuderikke fik lidt hårdt mod hårdt. Jeg synes, at indenrigsministerens bopæl ville være et oplagt mål for at skabe opmærksomhed om Ungeren. MAKE A SMASH-HIT, KILL A FASCIST."*⁵⁰

Både byretten og landsretten fandt, at udtalelsen indeholdt en billigelse af brandattentatet mod den daværende integrationsminister Rikke Hvilshøj i 2005. Det blev under sagen dokumenteret, at den pågældende internethjemmeside var åben og tilgængelig for alle. I rettens bemærkninger fremgår der ikke yderligere end, at retten fandt, at tiltalte havde forsæt til at offentliggøre ovenstående tekst på

⁴⁸ Ordnet, *offentlig*, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=offentlig>

⁴⁹ Greve, Vagn, *Bånd på hånd og mund*, side 51

⁵⁰ TfK 2007.774 Ø, side 1 f.

internettet. Den første dom på området forsøgte derved ikke nærmere at definere begrebet offentlighed.

Da dommen blev afsagt i 2007, henviste den udelukkende til, at den pågældende internethjemmeside var åben og tilgængelig for enhver. Siden da har også sociale medier gjort et stort indtog i en stor del af befolkningens hverdag, og det er næsten ikke muligt at komme igennem dagen uden at have haft kontakt med de sociale medier på den ene eller den anden måde. Men hvordan spiller et begreb fra 1939 sammen med nutidens sociale medier? Højesteret fik i 2020 mulighed for at tage stilling til dette.

Sagen U 2020.1003 H (herefter medalje-dommen) omhandler tiltalte, der efter terrorangrebet på Finsbury Park Moské i London, skrev følgende kommentar til et offentligt facebookopslag:

*"Ja ham der har gjort det burde have en medalje."*⁵¹

I byretten blev sagen fremmet som en tilståelsessag, og tiltalte blev i denne forbindelse idømt en advarsel for at overtræde straffelovens § 136, stk. 2. Sagen blev med procesbevillingsnævnets tilladelse anket af anklagemyndigheden, der påstod skærpe i sagen. Tiltalte påstod for landsretten stadfæstelse. I landsretten blev det dokumenteret, at tiltaltes kommentar var skrevet i forbindelse med et opslag af facebookprofilen A. A delte et offentligt tilgængeligt facebookopslag på sin væg vedrørende nyheden om et angreb på en moske i London. A skrev i en kommentar i forlængelse af opslaget *"Tanken falder hen på om det er Briterne der har fået nok af muslimerne, siden det er muslimer det er gået udover denne gang."*⁵² Det var i samme kommentarfelt, at tiltalte skrev sin kommentar vedrørende medaljen. Landsretten idømte tiltalte 30 dages betinget fængsel, men kom ikke yderligere ind på, hvorvidt opslag på sociale medier skal anses som værende offentlige.

Sagen blev af tiltalte anket til Højesteret med påstand om frifindelse og subsidiært formildelse. Anklagemyndigheden påstod skærpe. Sagen drejede sig i Højesteret om, hvorvidt opslag på Facebook er offentlige. I Højesteret blev Østjyllands Politis rapport af 17. oktober 2017 fremlagt. Af denne rapport fremgik det, at A, der delte det oprindelige opslag vedrørende terrorangrebet, havde 1624 "venner" på Facebook. Det fremgik endvidere, at to af kommentarerne på A's opslag stammede fra personer, som A ikke var venner med. Ydermere blev det konkluderet, at A's profil ikke var en lukket profil. Tiltalte anførte i Højesteret, at hans kommentar ikke var strafbar, idet kommentaren ikke var offentlig. I forlængelse af dette anførte tiltalte:

⁵¹ U 2020.1003 H, side 3

⁵² Ibid, side 4

"at Facebook er et internetforum, der udgør en hybrid mellem en offentlig og privat kommunikationsplatform, og at brugerne almindeligvis ikke kommunikerer med offentligheden, men derimod med en mere eller mindre bred skare af bekendte. En kommentar på Facebook adskiller sig således fra en ytring, der fremsættes i en avisartikel, et radio- eller tv-program eller på en ordinær hjemmeside. Dette gælder navnlig, når facebookkommentaren er en reaktion på et konkret opslag fra en person i vennekredsen."⁵³

Tiltalte forsøgte således at argumentere for, at "venner" på Facebook udgjorde et begrænset antal personer, hvorfor kommentaren ikke kunne anses som værende offentlig. Tiltalte fremførte, at det ikke var dokumenteret, at kommentaren havde været udbredt, eller tilsigtet udbredt til, en bredere kreds af ubekendte personer. Tiltalte anførte endvidere, at han af egen drift slettede kommentaren, samt at de pågældende facebookprofiler havde en rent privat karakter. På baggrund af ovenstående argumenterede tiltalte også for, at han ikke havde haft forsæt til, at kommentaren skulle udbredes i det offentlige rum.

Anklagemyndigheden anførte for Højesteret, at tiltaltes kommentar var skrevet i forbindelse med et offentligt opslag på A's offentlige facebookprofil, der havde 1624 "venner". Idet profilen ikke var en lukket profil, ville det være muligt for personer, der ikke var "venner" med A, at kommentere på opslaget, hvilket også var sket. Anklagemyndigheden mente således, at opslaget var offentligt.

Ved vurderingen af om en billigelse er offentlig udtalte Højesteret, at der skal lægges vægt på: *"om billigelsen er gjort tilgængelig for en større eller ubestemt kreds af personer"*.⁵⁴ Udtalelsen indeholder to betingelser, der ikke er kumulative. En billigelse kan således anses som offentlig, såfremt den er gjort tilgængelig for "en større kreds af personer" eller "en ubestemt kreds af personer". Vedrørende det første led præciserer Højesteret ikke, hvorvidt der er en mindstegrænse for, hvor stor en "større kreds af personer" skal være, før en billigelse kan anses som værende offentlig. Dette vil således skulle fastlægges gennem retspraksis. Kandidatspecialet vil senere i dette afsnit behandle begrebet "en større kreds af personer".

Vedrørende udtalelsens andet led har Højesteret ikke nærmere beskrevet, hvordan "en ubestemt kreds af personer" skal forstås. Dette led kan tænkes anvendt i situationer, hvor det ikke er muligt at fastslå, hvor mange personer et facebookopslag er gjort tilgængeligt for. Såfremt opslaget er tilgæn-

⁵³ U 2020.1003 H, side 8

⁵⁴ U 2020.1003 H, side 9

geligt for personer uden for den pågældendes "venner" og sædvanlige omgangskreds, kan formuleringen "en ubestemt kreds af personer" således med fordel anvendes frem for formuleringen "en større kreds af personer". Dog må det antages, at de to formuleringer grundet deres ensartede fortolkning har et vist overlap i retspraksis. I disse situationer vil det ikke have nogen praktisk relevans hvilken formulering, der vælges.

I forlængelse af ovenstående udtalelse anfører Højesteret endvidere, at:

"Ved et offentligt opslag på en facebookprofil gøres opslaget tilgængeligt for en større og ubestemt kreds af personer. Højesteret finder, at et sådant opslag derfor er "offentligt" i straffelovens § 136, stk. 2's forstand".⁵⁵

Højesteret tager herved stilling til, hvorvidt et offentligt facebookopslag er omfattet af begrebet "offentligt" i straffelovens § 136, stk. 2's forstand. Ved denne udtalelse konkluderer Højesteret, at opslag på Facebook, der er gjort offentligt tilgængelige, er omfattet af det objektive gerningsindhold i bestemmelsen. Højesteret skelner i sin udtalelse ikke imellem, om en facebookprofil har én "ven" eller 1624 "venner". Dette kan således ikke antages at have betydning i de situationer, hvor opslaget sker fra en offentlig og ikke fra en privat facebookprofil. I ovenstående udtalelse finder Højesteret også, at et offentligt opslag både opfylder betingelsen om at være tilgængeligt for "en større kreds af personer" og "en ubestemt kreds af personer". I sager, hvor der er tale om et offentligt opslag, vil disse to betingelser derfor begge være opfyldt.

På baggrund af ovenstående dom kan det udledes, at offentlige opslag på Facebook er omfattet af straffelovens § 136, stk. 2. Inden Højesterets afsigelse af denne dom, var der allerede en række eksempler i retspraksis på, at offentlige opslag ansås som værende omfattet af bestemmelsen. Som eksempler på dette kan nævnes AM 2017.01.17 V, hvor en billigelse på en åben facebookgruppe med 49.000 medlemmer var omfattet. I U 2018.769 H var en billigelse opslået på en åben facebookgruppe med 17.000 medlemmer omfattet, og i AM 2013.05.30 B2 var et facebookopslag på Anders Breiviks offentlige facebookprofil tillige omfattet.

Det er endvidere nødvendigt at skelne mellem offentlige opslag og offentlige profiler. På Facebook er det muligt at have en offentlig profil og samtidig lave opslag, som kun er tilgængelige for en begrænset

⁵⁵ U 2020.1003 H, side 9

kreds af personer. Det er også muligt at have en privat profil og lave opslag, som alle kan tilgå. Sidstnævnte var tilfældet i AM 2017.12.07 Ø (herefter smiley-dommen), hvor tiltalte havde lavet to opslag på sin egen private facebookprofil. Begge opslag indeholdt en billigelse af terrorangrebet på Charlie Hebdo i Paris i 2015. I byretten blev tiltaltes facebookopslags privatindstillinger ikke undersøgt nærmere, og retten tog således på det foreliggende grundlag stilling til, om opslagene var fremsat offentligt. Tiltalte havde for retten forklaret, at han havde omkring 50 "venner" på Facebook på daværende tidspunkt. Dog kunne tiltalte i byretten ikke redegøre for sit tilhørsforhold til X1, der havde kommenteret på opslaget. På baggrund af dette fandt retten:

*"at kredsen af personer, der har kunnet læse tiltaltes opslag, har været af en sådan løse afgrænsning, at dette sammenholdt med det af tiltalte oplyste venneantal gør det ubetænkeligt at anse de to billigelser for fremsat offentligt."*⁵⁶

Retten lagde herved både vægt på, at tiltalte havde 50 "venner" på Facebook samt det faktum, at X1, som tiltalte ikke nærmere kunne redegøre for sit tilhørsforhold til, tillige havde kommenteret på det ene opslag. Disse to faktorer betød, at retten fandt, at opslagene var offentlige i bestemmelsens forstand.

Inden sagen kom for landsretten, undersøgte Københavns Politi, hvordan tiltaltes facebookprofil var indstillet. På Facebook er det muligt at ændre på sin profils privatindstillinger, således at opslag kun er tilgængelige for facebookprofilens "venner". Det blev for landsretten dokumenteret, at tiltaltes facebookprofil var privat, men på et af de pågældende opslag var der et ikon af en globus. I Københavns Politis rapport fremgik det, at "*Dette betyder, at opslaget er offentligt og alle kan se det, selvom de private indstillinger til profilen er sat til at kun venner kan se opslag.*"⁵⁷ Herved kunne det pågældende opslag derfor læses af alle på Facebook. Opslaget var derfor offentligt. Vedrørende det andet opslag fandt landsretten, at det faktum, at X1 og senere X2 havde stiftet bekendtskab med og kommenteret på opslaget på Facebook uden, at disse var "venner" med tiltalte, gjorde det ubetænkeligt at finde opslaget offentligt.

Såfremt en billigelse er fremsat ved et offentligt facebookopslag, vil den således blive anset som offentlig, uanset om facebookprofilen er offentlig eller privat.

⁵⁶ AM 2017.12.07 Ø, side 12

⁵⁷ AM 2017.12.07 Ø, side 3

Begrebet "en større kreds af personer"

Det er ikke muligt ud fra retspraksis vedrørende straffelovens § 136, stk. 2 at konkludere hvilket antal af personer, der på de sociale medier udgør "en større kreds af personer". Nedenfor vil der således blive indhentet fortolkningsbidrag for at kunne definere begrebet. Der vil blive indhentet fortolkningsbidrag fra den juridiske litteratur, retspraksis vedrørende straffelovens § 136, stk. 2, der ikke vedrører de sociale medier, og retspraksis vedrørende straffelovens §§ 136, stk. 1 og 266 b, der begge indeholder et offentlighedsbegreb.

I den juridiske litteratur er der ikke gjort noget forsøg på nærmere at definere offentlighedsbegrebet i straffelovens § 136, stk. 2. Den kommenterede straffelov angiver, at en billigelse er offentlig, når denne er fremsat "i den skrevne presse, på internet, i radio og fjernsyn".⁵⁸ Denne definition tager således ikke højde for de mange former for hjemmesider og sociale medier, som internettet kan rumme. I Ytringsfrihedskommissionens betænkning nævnes offentlighedsbegrebet også kort. I betænkningen anses en billigelse som værende offentlig, hvis denne

*"f.eks. fremsættes på et offentligt møde eller via medierne. Kravet om, at der skal være tale om en offentlig billigelse kan dog også tænkes opfyldt, hvis udtalelserne på anden måde er fremsat over for en større kreds af personer."*⁵⁹

Kommissionen nævner endvidere, at bestemmelsen hyppigt ses anvendt ved billigelser på internettet, herunder særligt på de sociale medier.⁶⁰ Kommissionen foretager sig ikke yderligere for nærmere at definere, hvad "en større kreds af personer" er. Den juridiske litteratur ses således ikke at indeholde fortolkningsbidrag til begrebet "en større kreds af personer".

For at kunne definere hvad der udgør en større kreds af personer på de sociale medier, er det nødvendigt at analysere retspraksis, der ikke direkte relaterer sig til de sociale medier. I U 2016.1743 Ø (herefter fængsel-dommen) blev en indsat i Helsingør Arrest dømt for overtrædelse af bl.a. straffelovens § 136, stk. 2. Tiltalte havde fra sin celle råbt følgende ud i et gårdområde i arresten:

*"ISIS - Islamisk Stat, bare se Paris, Kurt Westergaard, det er dig næste gang"*⁶¹

⁵⁸ Elholm, Thomas og Madsen, Lasse Lund og Rahbæk, Hanne og Røn, Jens, *Kommenteret Straffelov - speciel del*, side 171

⁵⁹ Ytringsfrihedskommissionen, *Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark*, side 372

⁶⁰ Ibid, side 372

⁶¹ U 2016.1743 Ø, side 2

Billigelsen henviste til terrorangrebet i Paris mod magasinet Charlie Hebdo. I gårdområdet var der omkring 25-30 indsatte på gårdtur med 2 fængselsbetjente. Byretten fandt, at billigelsen var rettet mod en større kreds af personer "*som ikke var tiltaltes nærtstående*",⁶² hvorfor der var tale om en offentlig billigelse i bestemmelsens forstand. Byretten har ved denne begrundelse defineret, at en større kreds af personer kan udgøres af ca. 32 personer. Dog lagde byretten vægt på, at de pågældende personer ikke var tiltaltes nærtstående. Dette kan således have en betydning for, hvor mange personer, der udgør en større kreds af personer på de sociale medier. På de sociale medier er en facebookprofils "venner" typisk den pågældende brugers familie, venner, kollegaer og lignende. Det er således på baggrund af dommen ikke muligt at udlede, om det vil være omfattet såfremt en privat profil med 32 venner fremsætter samme billigelse i et ikke-offentligt opslag. Dette kan variere alt efter, om brugerens "venner" på facebookprofilen er personens nærtstående.

Landsretten brugte i sin begrundelse udtrykket "*en ubekendt, større kreds af personer*".⁶³ Byrettens begrundelse, hvor der blev lagt vægt på, at personkredsen ikke blev udgjort af tiltaltes nærtstående, blev således ikke gentaget af landsretten. Landsretten var enig med byretten i, at personkredsen af ca. 32 personer udgjorde en større kreds af personer. Dog benyttede landsretten også udtrykket "ubekendt". Der ses ikke at være en begrundelse for, hvorfor dette udtryk anvendes. Det ses heller ikke nærmere begrundet, hvorfor landsretten ikke lagde vægt på, at personkredsen ikke var T's nærtstående. På baggrund af ovenstående er det således ikke muligt at konkludere, at det indgår som en faktor i domstolens fremtidige vurdering, om en personkreds udgøres af en persons nærtstående. Dog må det antages på baggrund af den almindelige sproglige forståelse af begrebet "offentlig", at det har indflydelse, om en ytring er fremsat til et familiearrangement eller i et supermarked. Hvor stor en indflydelse, dette kommer til at have, er op til fremtidig retspraksis at afklare.

Offentlighedsbegrebet ses i særligt to andre bestemmelser i straffeloven. I straffelovens § 136, stk. 1 straffes den, der "*offentlig tilskynder til forbrydelse*". I straffelovens § 266 b straffes den, der "*offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges (...)*". Der vil først blive behandlet retspraksis vedrørende straffelovens § 136, stk. 1, grundet dens tætte tilknytning til § 136, stk. 2. Derefter behandles retspraksis vedrørende straffelovens § 266 b i relevant omfang.

Straffelovens § 136, stk. 1 er placeret i samme straffelovsbestemmelse som straffelovens § 136, stk. 2. Forståelsen af offentlighedsbegrebet i § 136, stk. 1 må således antages at have en vis lighed med

⁶² U 2016.1743 Ø, side 4

⁶³ Ibid, side 6

offentlighedsbegrebet i § 136, stk. 2. Der ses at være mere retspraksis vedrørende § 136, stk. 1 end § 136, stk. 2, men igen er der tale om en bestemmelse, der ikke anvendes ofte i praksis. Bestemmelsen er kun anvendt få gange inden 2010. Siden 2010 har der på samme måde som med § 136, stk. 2 været en vis stigning i antallet af sager vedrørende bestemmelsen. Dette kan blandt andet skyldes begivenheder rundt omkring i verden, men kan også skyldes internettet og de sociale mediers fremgang.⁶⁴ En stor del af retspraksis vedrører offentlige opslag på Facebook. Dog ses et forhold i TfK 2020.464 Ø at blive henført under straffelovens § 119, stk. 1 i stedet for både § 119, stk. 1 og § 136, stk. 1, idet den pågældende ytring ikke fandtes at være fremsat offentligt. I sagens forhold 1 havde tiltalte via en messenger-besked til den daværende miljø- og fødevarerministers skrevet:

*"Jeg gør brug af min ytringsfrihed, når jeg siger, at du burde simpelthen stilles op for Rådhuspladsen og skydes lige igennem hovedet for åben skue for den lorte kommentar du kom med omkring dit klamme bacon. Ja, rent offentlig henrettelse for alle, og jeg vil ligge og ønske til hver aften det bliver en realitet. Det er bare mig, som elsker folk, som dig ikke findes. Det er bare min ytring"*⁶⁵

I sagens forhold 2 havde tiltalte på ministerens offentlige facebookprofil skrevet:

*"Endnu en korrupt løgnagtig politiker som bare burde likvideres for åben skue. Hænges som fortjent. Ærgerligt, det ikke er mig som laver loven"*⁶⁶

Der var for begge forhold rejst tiltale for overtrædelse af straffelovens §§ 119, stk. 1 og 136, stk. 1. I byretten fandt man, at begge forhold var omfattet af både §§ 119, stk. 1 og 136, stk. 1. Begrundelsen for dette var, at begge meddelelser var fremsendt til den pågældende ministers offentlige facebookprofil. I landsretten blev der set nærmere på beskeden i forhold 1. Beskeden var fremsendt til den pågældende minister via Messenger, der er en beskedtjeneste tilknyttet Facebook, hvorfor det kun var ministeren, der kunne tilgå beskeden. Landsretten fandt på baggrund af dette ikke, at beskeden var offentligt tilgængelig, og tiltalte blev i forhold 1 frifundet for overtrædelse af straffelovens § 136, stk. 1.

Det kan forekomme logisk, at en besked, der udelukkende kan læses af modtageren, ikke skal anses som værende offentlig. Alligevel blev der fra anklagemyndighedens side rejst tiltale for overtrædelse

⁶⁴ Kulturministeriet, *Mediernes udvikling i Danmark*, Hovedresultater og konklusion

⁶⁵ TfK 2020.464 Ø, side 1

⁶⁶ Ibid, side 2

af § 136, stk. 1, og den tiltalte blev sågar dømt i overensstemmelse med tiltalen i byretten. Landsrettens resultat forekommer mest rigtigt, idet de ikke finder, at en besked, som kun én person kan læse, er offentlig. På baggrund af dommen er det muligt udlede, at der skal være tale om en ytring, der er tilgængelig for mere end én person, før denne kan anses som værende offentlig i bestemmelsens forstand. Selvom dommen omhandler straffelovens § 136, stk. 1, må denne antages at have en vis betydning for offentlighedsbegrebet i straffelovens § 136, stk. 2.

Der findes ikke yderligere retspraksis vedrørende § 136, stk. 1, der kan definere, hvad "en større kreds af personer" er. I stedet kan der indhentes fortolkningsbidrag fra offentlighedsbegrebet i straffelovens § 266 b. I § 266 b straffes den, der "*offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges (...)*". Der er tale om et toleddet offentlighedsbegreb. En udtalelse kan enten være fremsat offentligt, eller den kan være fremsat med forsæt til udbredelse til en videre kreds. Der tages derfor forbehold for, at der i retspraksis ikke altid skelnes mellem hvilket led, der er opfyldt. Domme, hvor det ikke eksplicit fremgår hvilket led, der er opfyldt, har derfor en begrænset værdi som fortolkningsbidrag. Nedenfor inddrages juridisk litteratur, og retspraksis vedrørende bestemmelsen bliver analyseret for nærmere at definere udtrykket "en større kreds af personer".

I Rigsadvokatens meddelelse om hadforbrydelser fremgår det, at udtalelser fremsat på offentlige internetfora, for eksempel Facebook, anses som værende offentlige. Dog er udtalelser fremsat på fora, der ikke er offentligt tilgængelige, ikke omfattet af bestemmelsen. Dette betyder, at en udtalelse fremsat i en lukket facebookgruppe eller på en privat facebookprofil, som udgangspunkt ikke er fremsat offentligt. Idet § 266 b indeholder to led, kan en udtalelse på en privat profil dog være omfattet, hvis denne er fremsat med forsæt til udbredelse til en videre kreds. I denne vurdering indgår det, hvordan profilen er sat op, og hvor mange personer, der har adgang til profilen.⁶⁷

Offentlighedsbegrebet i § 266 b fremstår i nogen grad uklart, hvilket afspejles i en uensartet praksis på området. Vedrørende private facebookprofiler henviser domstolene typisk til, om der er forsæt til udbredelse samt den faktiske udbredelse og ikke til, om opslaget er offentligt. Dette er i overensstemmelse med Rigsadvokatmeddelelsen, hvor udtalelser fra private facebookprofiler eller lukkede facebookgrupper ikke anses som værende offentlige.⁶⁸ Fra praksis kan nævnes Retten i Glostrups dom af 27. januar 2017, hvor tiltalte havde fremsat en række udtalelser i en lukket facebookgruppe med ca.

⁶⁷ Rigsadvokatmeddelelse om hadforbrydelser af 7. april 2022, pkt. 4.1.1

⁶⁸ Ibid, pkt. 4.1.1

672 medlemmer. Tiltalte blev fundet skyldig i at have overtrådt § 266 b under henvisning til, at han havde haft forsæt til, at budskabet blev udbredt til at videre kreds.

Vedrørende udtalelser fra en privat facebookprofil kan nævnes Retten i Hillerøds dom af 28. september 2015, hvor en lang række udtalelser fra en privat facebookprofil var udbredt til mindst 68 personer. Tiltalte blev dømt i sagen, idet retten lagde vægt på mængden af personer, der blev bekendte med udtalelserne. Af retspraksis, der endte med det modsatte resultat, kan nævnes Retten i Odenses dom af 17. august 2015, hvor to tiltalte havde fremsat udtalelser fra deres lukkede facebookprofiler. Det fremgår ikke, hvor mange venner, de pågældende profiler havde, og det fremgår ikke, hvor mange gange udtalelserne blev delt. Dog lagde retten vægt på, at de tiltalte havde forklaret, at det blot var meningen, at deres nærmeste familie og venner skulle se udtalelserne. Begge tiltalte blev frikendt. Endvidere kan det nævnes, at Rigsadvokaten i 2011 opgav påtale i en sag vedrørende truende udtalelser om jøder fremsat i en lukket facebookgruppe. Påtalen blev opgivet, idet udtalelserne ikke fandtes at være offentlige eller med forsæt til udbredelse, da de var fremsat i en lukket facebookgruppe.⁶⁹ Det fremgår ikke, hvor mange medlemmer, der var i gruppen.

På baggrund af ovenstående kan det udledes, at praksis fortsat er meget uklar i forhold til, hvornår en udtalelse er fremsat offentligt på de sociale medier. Kigger man udelukkende på Rigsadvokatmeddelelsen vedrørende hadforbrydelser, virker det til, at udtalelser på private facebookprofiler eller lukkede facebookgrupper ikke er omfattet af offentlighedsbegrebet. I stedet skal der i disse sager vurderes, om der er forsæt til udbredelse, hvor mængden af personer, der har adgang til udtalelsen, blandt andet indgår i vurderingen.

I modsætning til § 266 b indeholder § 136, stk. 2 kun ét led om offentlighed. På baggrund af ordlyden i § 136, stk. 2 er en udtalelse således ikke omfattet, hvis denne ikke er fremsat offentligt, selvom den er fremsat med forsæt til videre udbredelse. Dog ville denne forståelse af bestemmelsen give problemer i praksis. Til illustration ses i fængsel-dommen,⁷⁰ at en udtalelse fremsat over for 30 personer i et fængsel blev anset som værende offentligt og omfattet af § 136, stk. 2. Fremsættes den samme udtalelse i stedet for i en lukket facebookgruppe med 1.000 medlemmer, anses udtalelsen som udgangspunkt ikke for offentlig. Dette forekommer ikke hensigtsmæssigt, idet bestemmelsens formål er at straffe udbredelse af denne slags ytringer. At bestemmelsen således omfatter udtalelser over for 30

⁶⁹ Besvarelse af spørgsmål nr. 112 (Alm. Del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 21. august 2015

⁷⁰ U 2016.1743 Ø

personer i et fængsel men ikke 1.000 personer i en lukket facebookgruppe, der tillige udgøres af personer, som gerningsmanden ikke kender, forekommer ikke logisk.

På trods af, at § 136, stk. 2 ikke indeholder udtrykket "*med forsæt til udbredelse til en videre kreds*", må dette dog antages at have en vis betydning for offentlighedsbegrebet i bestemmelsen. En udtalelse i en lukket facebookgruppe eller fra en privat facebookprofil vil derfor vedrørende § 136, stk. 2 skulle vurderes ud fra hvor mange personer, udtalelsen er tilgængelig for, gruppens eller profilens privatindstillinger samt gerningsmandens forsæt til udbredelse. Denne vurdering inddrager altså de samme hensyn, som i vurderingen af en mulig overtrædelse af § 266 b. Dette understøttes endvidere af, at ikke-offentlige ytringer i lovforarbejderne til straffelovens § 136, stk. 3 defineres som "*ytringer, der fremsættes i lukkede sammenhænge og ikke er tiltænkt at skulle udbredes til en videre kreds.*"⁷¹ Modsetningsvist må det kunne udledes af citatet, at en offentlig ytring er en ytring, der fremsættes i åbne sammenhænge, eller er tiltænkt at skulle udbredes til en videre kreds. Der tages forbehold for, at lovforarbejderne vedrører § 136, stk. 3 og ikke § 136, stk. 2, hvorfor de udelukkende kan udgøre et fortolkningsbidrag. Endvidere er § 136, stk. 2 ikke nævnt i sammenhæng med ovenstående citat. Dog kan det forsigtigt antages, at det indgår i vurderingen af, om en ytring er fremsat offentligt, hvorvidt der har været forsæt til udbredelse til en videre kreds. Derved synes offentlighedsbegrebet i § 136, stk. 2 også at kunne omfatte ytringer fremsat på private facebookprofiler og lukkede facebookgrupper.

Som beskrevet af Ytringsfrihedskommissionen er der endnu ikke fastlagt en mindstegrænse for hvilken mængde af personer, der skal have adgang til en udtalelse på de sociale medier, før dette er offentligt.⁷² I retspraksis vedrørende § 266 b er 68 personer i Retten i Hillerøds dom af 28. september 2015 det mindste antal personer, som domstolene har fundet omfattet af bestemmelsen i en sag vedrørende private facebookprofiler. Vedrørende § 136, stk. 2 ses der endnu ikke trykt retspraksis, hvor en udtalelse ikke er fundet at være offentlig. I det følgende behandles praksis, hvor udtalelsen ikke er fremsat på sociale medier med henblik på at belyse en eventuel mindstegrænse for begrebet "offentlig". Der inddrages praksis vedrørende §§ 136, stk. 2 samt 266 b.

Vedrørende § 136, stk. 2 ses fængsel-dommen,⁷³ hvor en udtalelse i et gårdområde i et fængsel med omkring 32 personer fandtes at være omfattet af bestemmelsen. Dette er det laveste antal af personer, der af domstolene er vurderet til at være offentlig. Vedrørende § 266 b ses der i retspraksis at

⁷¹ LFF 2016-10-05 nr. 18, side 4

⁷² Ytringsfrihedskommissionen, *Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark*, side 500

⁷³ U 2016.1743 Ø

forekomme en række eksempler på, at ytringer fremsat over for en mindre kreds af personer, anses som værende offentligt. I Østre Landsrets dom af 9. marts 2007 blev tiltalte dømt for overtrædelse af § 266 b ved at have fremsat udtalelser ved et busstoppested over for en mor og hendes to børn. Af dommen fremgår det, at udtalelsen skete i overværelse af ca. 10 personer. Retten lagde særligt vægt på, at udtalelsen var fremsat på et offentligt sted, hvor der var mulighed for andre personer for at overhøre denne.

Et andet eksempel er Retten i Roskildes dom af 24. oktober 2016. I dommen blev tiltalte dømt for overtrædelse af § 266 b ved i en bus over for to drenge at have fremsat udtalelser, der kunne høres af 5-8 personer. Retten lagde igen vægt på, at udtalelserne var fremsat på et offentligt sted, hvor flere personer kunne overhøre disse. Endvidere kan nævnes en sag vedrørende overtrædelse af § 266 b, der blev afgjort med et udenretligt bødeforelæg. I sagen vedrørende bødeforelægget fra Nordsjællands Politi vedtaget den 14. marts 2008 havde den tiltalte fremsat udtalelser i en bus over for en buschauffør. Udtalelserne blev fremsat under overværelse af 5-6 personer. Idet bødeforelægget blev vedtaget udenretligt, fik domstolene ikke mulighed for at tage stilling til, om udtalelsen var fremsat offentligt. Disse tre afgørelser kan give anledning til at tro, at udtalelser fremsat på et offentligt sted er omfattet af offentlighedsbegrebet i § 266 b, selv når der er meget få personer til stede.

Imidlertid ses Vestre Landsrets dom af 7. august 2001 at nå frem til det modsatte resultat af ovenstående domme. I dommen fremsatte tiltalte efter en fodboldkamp udtalelser over for en spiller fra det rivaliserende hold. Udtalelserne blev fremsat i det rivaliserende holds spillerbus under overværelse af holdets spillere. Det fremgår ikke nærmere af dommen, hvor mange personer, der var til stede. Retten fandt, at udtalelserne udelukkende var fremsat over for en begrænset kreds, idet personer uden for bussen ikke havde mulighed for at høre disse. Udtalelserne var derfor ikke offentlige. Det fremgår ikke af dommen, hvorfor retten finder, at der her er tale om en begrænset kreds af personer. Der kan dog spekuleres om, hvorvidt retten har lagt vægt på, at der er tale om en bus fuld af fodboldspillere, der alle kender hinanden. Dette virker til at være den mest logiske forklaring på, hvorfor denne situation ikke er omfattet, når Retten i Roskilde i dom af 24. oktober 2016 fandt at ca. 10 personer i en bus var omfattet.

Opsummerende må det antages, at en udtalelse fremsat på et offentligt sted under overværelse af ca. 10 tilfældige personer, er omfattet af offentlighedsbegrebet i § 266 b. Dette vil sandsynligvis også være tilfældet for § 136, stk. 2, såfremt en billigelse bliver fremsat under lignende omstændigheder. Dog er det ikke muligt ud fra ovenstående at fastsætte en mindstegrænse af personer, som en udtalelse skal være tilgængelig for på de sociale medier. Baggrunden for, at det ikke er muligt at fastsætte

en egentlig mindstegrænse, skyldes sociale mediers særlige karakter i forhold til offentlighed. På de sociale medier har den enkelte bruger typisk mulighed for at ændre i sine privatindstillinger, hvorefter det er muligt at vælge, hvem der kan tilgå profilens eller gruppens opslag. Samtidig er der stor forskel på, om en udtalelse fremsættes i en lukket facebookgruppe eller på en privat facebookprofil. En udtalelse fremsat på en privat facebookprofil vil med stor sandsynlighed kræve tilgængelighed for en større mængde personer end i en lukket facebookgruppe, før de kan anses som værende offentlige, idet en facebookprofils venner typisk udgøres af venner, familie, kollegaer og andre bekendte, hvorimod en lukket facebookgruppe kan bestå af mennesker, som den pågældende bruger ikke har noget kendskab til.

Byretten lagde i fængsel-dommen⁷⁴ vægt på, at de, der hørte udtalelserne i den pågældende sag, ikke var tiltaltes nærtstående. Selvom dette ikke blev gentaget i landsretten, må det på baggrund af den almindelige sproglige forståelse af ordet "offentlig" kunne tillægges en vis vægt, om en lukket facebookprofils venner eller en lukket facebookgruppes medlemmer består af gerningsmandens nærtstående. Det kan således konkluderes, at det ikke er muligt at fastsætte en egentlig mindstegrænse for, hvornår en mængde af personer udgør "en større kreds af personer" på de sociale medier.

Forsæt

Som nævnt tidligere skal gerningsmanden have forsæt til alle led i gerningsindholdet. I retspraksis ses det endnu ikke at være fastlagt, hvad domstolene lægger vægt på, når de skal vurdere, om en tiltalt har haft forsæt til at fremsætte en billigelse eller udtalelse offentligt. Nedenfor gennemgås en række eksempler på, at retspraksis på området endnu ikke er ensartet. Der vil blive benyttet domme vedrørende både straffelovens §§ 136, stk. 1, 136, stk. 2 og 266 b.

I smiley-dommen⁷⁵ havde tiltalte lavet to opslag på sin egen private facebookprofil, der overtrådte § 136, stk. 2. I byretten blev opslagernes karakter ikke undersøgt nærmere, hvorfor retten ikke vidste, om opslagene kunne læses af andre. Der blev endvidere ikke taget stilling til, om tiltalte havde forsæt til at fremsætte opslagene offentligt. I landsretten blev det dokumenteret, at i hvert fald det ene opslag kunne læses af alle på Facebook. Tiltalte forklarede, at han nu var klar over, at dette opslag var offentligt, idet der fremgik et lille globus-ikon på opslaget. Dog troede tiltalte ikke på tidspunktet for opslaget, at andre end hans venner kunne se det, idet hans profil var privat. Han blev først opmærksom på dette, da én ven gjorde ham bekendt med det. Tiltalte forklarede endvidere, at det andet

⁷⁴ U 2016.1743 Ø

⁷⁵ AM 2017.12.07 Ø

opslag ikke kunne læses af andre end hans venner, idet han havde været meget bevidst om, at dette kun skulle kunne læses af disse. Det fremgik heller ikke i landsretten, at dette opslag skulle have et globus-ikon, hvorfor det ikke var muligt at konkludere, om dette opslag var tilgængeligt for andre end tiltaltes venner. Dog fremgik det, at X2 havde kommenteret på opslaget. Tiltalte kunne ikke redegøre for, hvem X2 var, eller hvordan han kunne se opslaget. Landsretten udtalte herefter:

”Efter bevisførelsen for landsretten må det endvidere lægges til grund, at den, der lægger et opslag op på Facebook, vælger, hvem der kan se opslaget. Landsretten finder det herefter ubetænkeligt at lægge til grund, at tiltalte vidste, at dette opslag kunne ses af alle, og at han havde forsæt til offentlig udbredelse.”⁷⁶

Landsretten fandt endvidere, at det andet opslag var offentligt, idet tiltalte ikke kunne redegøre for, hvordan X2, som tiltalte ikke havde kendskab til, kunne se opslaget. Retten har herved lagt afgørende vægt på, at facebookbrugere kan redigere deres privatindstillinger, der regulerer, hvem der kan se brugerens opslag. Endvidere er det muligt for en bruger at bestemme, hvem der kan se et facebook-opslag, hver gang brugeren lægger et nyt opslag op på de sociale medier. Såfremt brugeren ikke tager stilling til dette ved offentliggørelsen af opslaget, vil brugerens på forhånd valgte opsætning af profilen gøre sig gældende. Landsretten har i sin argumentation således lagt vægt på, at der fra brugerens side skal foretages en stillingtagen ved hvert opslag, hvorfor en bruger, der ikke vælger at gøre sit opslag privat, har forsæt til at fremsætte opslaget offentligt.

Dette var ligeledes tilfældet i AM 2017.03.01 Ø, hvor landsretten i en sag vedrørende straffelovens § 136, stk. 1 ikke lagde vægt på tiltaltes forklaring om, at han ved fremsættelsen af en kommentar på Facebook ikke tænkte over, hvem der kunne læse opslaget. Han kendte ikke andre, der havde kommenteret på den pågældende facebookside, og han vidste ikke, hvad globussen på opslaget betød. Retten tilsidesatte denne forklaring og fandt, *”at han efter oplysningerne på facebook-siden må have indset, at opslaget var offentligt tilgængeligt.”⁷⁷* Retten synes her at have taget stilling til, at uvidenhed om en facebookgruppes privatindstillinger ikke tillægges nogen særlig vægt.

I Vestre Landsrets dom af 10. marts 2014 synes retten dog at nå frem til det modsatte resultat. Dommen omhandler straffelovens § 266 b, hvor tiltalte havde skrevet en kommentar til en venindes opslag på venindens facebookprofil. Landsretten fandt, at kommentaren objektivt var omfattet af bestemmelsen, men retten fandt samtidig ikke, at tiltalte havde forsæt til, at kommentaren var offentlig eller

⁷⁶ AM 2017.12.07 Ø, side 6

⁷⁷ AM 2017.03.01 Ø, side 4

tiltænkt udbredelse. Retten lagde vægt på, at det ikke fremgik af sagen, hvordan venindens eller tiltaltes profil var sat op, samt at kun to andre personer havde kommenteret på opslaget før tiltalte. Retten lagde endvidere vægt på, at tiltalte efter egen forklaring ”*alene havde et begrænset kendskab til Facebook og de muligheder, som findes i dette system...*”.⁷⁸ Herved ses retten at have lagt til grund, at den tiltaltes kendskab til sociale medier skal inddrages som en faktor i forsætsvurderingen. Dette strider imod princippet i smiley-dommen⁷⁹, hvor landsretten lagde til grund, at en person selv bestemmer, hvem der kan læse opslag fra ens profil, hvorfor en gerningsmand har forsæt til offentlig udbredelse ved at lave opslag, der kan læses af alle. I Vestre Landsrets dom af 10. marts 2014 åbnes herved for den mulighed, at tiltalte kan påberåbe manglende kendskab til de mere tekniske aspekter af Facebook og derigennem muligvis blive frikendt på baggrund af manglende forsæt. Det antages dog, at domstolen i dag ikke ville finde frem til samme resultat, henset til nyere domme på området.⁸⁰ Dette kan muligvis forklares med, at den gennemsnitlige bruger havde væsentlig mindre viden om Facebook i 2014 end i dag.

Et andet eksempel på en dom, hvor tiltalte blev frikendt på grund af manglende forsæt, er TfK 2018.135/2 V. Sagen omhandler straffelovens § 266 b, hvor tiltalte havde skrevet en kommentar til et opslag på Facebook. Tiltalte forklarede, at han var medlem af en række lukkede facebookgrupper. Nogle af grupperne krævede medlemskab, mens andre kunne tilgås af ikke-medlemmer. Tiltalte forklarede endvidere, at hans egen facebookprofil var privat, samt at han på daværende tidspunkt havde omkring 485 venner. For retten anførte tiltalte, at han troede, at kommentaren var fremsat i en lukket facebookgruppe og ikke til et offentligt opslag, hvor alle hans venner kunne se kommentaren. Efter at have opdaget dette, slettede tiltalte kommentaren. Tiltalte blev frifundet både af byretten og landsretten, idet de ikke fandt, at tiltalte havde haft forsæt til, at kommentaren var fremsat offentligt eller med forsæt til udbredelse. Dommen er et eksempel på, at forsæt spiller en væsentlig rolle i praksis vedrørende sociale medier, når det vurderes, om der er sket en overtrædelse af straffeloven.

Opsummerende om forsæt kan det udledes, at domstolene i deres vurdering af forsættet til offentlighed eller udbredelse lægger vægt på en række fortolkningsmomenter. Dog ses der endnu ikke at være en ensartet praksis for, hvad der lægges vægt på. I Ytringsfrihedskommissionens betænkning problematiseres det særligt vedrørende § 266 b, at domstolene ikke tillægger de samme fortolkningsmomenter betydning. Det er primært lukkede grupper og private profiler på de sociale medier, der volder

⁷⁸ Vestre Landsrets dom af 10. marts 2014

⁷⁹ AM 2017.12.07 Ø

⁸⁰ AM 2017.12.07 Ø og AM 2017.03.01 Ø

vanskeligheder.⁸¹ I nogle sager lægges der afgørende vægt på, hvorvidt en profil er offentlig eller privat, eksempelvis i 2011, hvor Rigsadvokaten oplyste, at de havde opgivet en sigtelse for overtrædelse af § 266 b, idet udtalelserne var fremsat i en lukket facebookgruppe.⁸² I andre sager synes det afgørende, hvor mange personer, der faktisk er blevet bekendt med en udtalelse, eksempelvis Retten i Hillerøds dom af 28. september 2015, hvor der blev lagt vægt på, at mindst 68 personer var blevet bekendt med sagens udtalelser. Endvidere ses domstolene i nogle tilfælde at lægge vægt på den tiltaltes kendskab til de sociale medier, eksempelvis i Vestre Landsrets dom af 10. marts 2014, hvor den tiltaltes begrænsede kendskab blev tillagt betydning i hendes frifindelse. I AM 2017.03.01 Ø blev der i modsætning til ovenstående ikke lagt vægt på, at den tiltalte havde begrænset kendskab til Facebook, idet retten fandt, at den tiltalte burde have indset, at den pågældende udtalelse var fremsat offentligt.

Som det også anføres af Ytringsfrihedskommissionen skaber disse uensartetheder en vis uforudsigelighed i retspraxis vedrørende udtalelser på de sociale medier.⁸³ I smiley-dommen⁸⁴ synes domstolene at forsøge at skabe et mere generelt princip vedrørende offentlighed. Dette ved at sige, at der ved alle opslag på sociale medier skal tages stilling fra brugerens side til, hvem der kan læse det pågældende opslag, hvorfor gerningsmanden har forsæt til offentlighed, hvis opslaget er offentligt tilgængeligt. Dog ses dette ikke gentaget i senere domme, hvorfor praksis på området fortsat er uklar.

5.1.1 Delkonklusion

Det kan konkluderes, at en billigelse skal være fremsat offentligt, før billigelsen falder inden for anvendelsesområdet af straffelovens § 136, stk. 2. I medalje-dommen⁸⁵ slog Højesteret fast, at en billigelse fremsat på en offentlig facebookprofil eller en åben facebookgruppe er omfattet af bestemmelsen. Højesteret slog i dommen fast, at det skal indgå i vurderingen, om billigelsen er gjort tilgængelig for en større eller ubestemt kreds af personer. Siden denne dom har der ikke været taget stilling til, hvad der udgør en større eller ubestemt kreds. Dog må det antages, at der er tale om en ubestemt kreds, når en billigelse gøres tilgængelig på en måde, hvor billigelsen er tilgængelig for en større men ikke nærmere afgrænset mængde af personer. Ved brug af praksis fra straffelovens § 266 b som fortolkningsbidrag kan det antages, at opslag fra en privat facebookprofil eller lukket facebookgruppe, der er tilgængelig for mindst 68 personer, kan være offentlige eller fremsat med forsæt til offentlig

⁸¹ Ytringsfrihedskommissionen, *Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark*, side 502

⁸² Besvarelse af spørgsmål nr. 112 (Alm. Del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 21. august 2015

⁸³ Ytringsfrihedskommissionen, *Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark*, side 502

⁸⁴ AM 2017.12.07 Ø

⁸⁵ U 2020.1003 H

udbredelse. Det kan endvidere, som anført i fængsel-dommen⁸⁶, have betydning, om den pågældende personkreds udgøres af gerningsmandens nærtstående. Dog er der i praksis ikke fastsat en egentlig mindstegrænse for hvor mange personer, der udgør en større kreds. Ydermere kan det konkluderes, at der endnu ikke foreligger en ensartet retspraksis vedrørende vurderingen af en gerningsmands forsæt til at fremsætte en billigelse eller udtalelse offentligt. Dette medfører, at retstilstanden fremstår uforudsigelig.

5.2 Udtrykkelig billigelse

I dette afsnit vil begrebet "udtrykkeligt billiger" blive analyseret. Denne analyse vil tage sit udgangspunkt i en ordlydsfortolkning samt en gennemgang af relevant retspraksis. Begrebet ses kun at optræde i § 136, stk. 2 og § 136, stk. 3. Retspraksis vedrørende § 136, stk. 3 er yderst begrænset, idet der kun er afsagt én dom siden bestemmelsens vedtagelse. Dog vil der fra bestemmelsens forarbejder og anden litteratur blive indhentet fortolkningsbidrag til at forstå begrebet "udtrykkelig billigelse".

Begrebet udtrykkelig billigelse består af to separate ord, nemlig "udtrykkelig" og "billigelse". Men hvad betyder "udtrykkelig" egentlig? Ifølge ordnet betyder udtrykkelig noget, der er "*formuleret direkte og utvetydigt*". Det kan ifølge ordnet også beskrives som noget, der er "*klart og tydeligt så ingen misforståelse er mulig*".⁸⁷ På baggrund af denne definition må det antages, at en billigelse efter straffelovens § 136, stk. 2 skal være formuleret så direkte og utvetydigt, at det ikke er muligt at misforstå denne. På baggrund af, at lovgiver har valgt, at en udtalelse skal være "*udtrykkelig*", må bestemmelsen skulle fortolkes indskrænkende i tilfælde, hvor der kan opstå tvivl om billigelsens klarhed. Vagn Greve kommer frem til samme resultat i sin analyse af bestemmelsen.⁸⁸

Det er endvidere nødvendigt at klarlægge, hvad "billigelse" betyder. Ifølge ordnet er ordet billigelse tæt beslægtet med ordene "*bekræftelse, accept, anerkendelse*" m.v.⁸⁹ Samtidig defineres det at billige noget som, at man "*tilslutter sig, er tilfreds med, erklærer sig enig i, godkender eller bifalder noget*".⁹⁰ Ud fra denne sproglige definition kan det udledes, at en billigelse er en form for anerkendelse eller bifald af en handling. Sammenholdt må udtrykkelig billigelse ud fra ordenes sproglige betydning defineres som en utvetydig anerkendelse eller et bifald, der er formuleret så klart og tydeligt, at ingen misforståelse er mulig.

⁸⁶ U 2016.1743 Ø

⁸⁷ Ordnet, Udtrykkelig, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=udtrykkelig>

⁸⁸ Greve, Vagn, *Bånd på hånd og mund*, side 55

⁸⁹ Ordnet, *Billigelse*, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=billigelse>

⁹⁰ Ordnet, *Billige*, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?aselect=billige&query=billigelse>

Bestemmelsens forarbejder ses at indeholde enkelte fortolkningsbidrag. Forarbejderne problematiserede, at der i dansk ret på daværende tidspunkt ikke var en bestemmelse, der kriminaliserede den, *"der offentlig roser eller udtrykkelig billiger en Forbrydelse, naar dette ikke kan anses som egentlig Tilskyndelse til at begaa Forbrydelsen."*⁹¹ Det bemærkes, at der her benyttes ordene *"roser eller udtrykkelig billiger"*. Ved bestemmelsens vedtagelse i 1939 blev *"roser"* ikke medtaget i bestemmelsen. I stedet må ordet benyttes som et fortolkningsbidrag til at forstå *"udtrykkelig billigelse"*. Dette stemmer overens med den sproglige forståelse af billigelse, der blandt andet kan defineres som et bifald af en handling. I forarbejderne nævnes det endvidere, at *"det i særlig Grad maa anses for uheldigt, at nogen ustraffet offentlig skal kunne give det sin Tilslutning, at der bliver begaaet Forbrydelser mod Statens Selvstændighed og Sikkerhed eller mod Statsforfatningen og de øverste Statsmyndigheder..."*⁹² Her nævnes det, at det at give sin tilslutning til, at der begås forbrydelser, bør være strafbart. I bestemmelsen blev ordet *"tilslutning"* ikke medtaget, men ordet kan bruges som et fortolkningsbidrag til at forstå *"billigelse"*. Dette er i overensstemmelse med ordets sproglige betydning, hvorefter det kan være billigelse at tilslutte sig et budskab eller lignende. På baggrund af forarbejderne kan det udledes at ordet *"billige"* skal forstås i overensstemmelse med ordets sproglige betydning.

Det er ikke i § 136, stk. 2 nævnt, hvordan en udtrykkelig billigelse skal være fremsat udover, at denne skal være fremsat offentligt. Dog kan det på baggrund af retspraksis udledes, at der ikke er formkrav til billigelsens fremsættelse. I fængsel-dommen⁹³ vurderede retten, at en billigelse, der var fremsat mundtligt i et fængsel, var omfattet af bestemmelsen. I Tfk 2007.774 Ø blev det af retten vurderet, at en billigelse fremsat på en internethjemmeside også var omfattet af bestemmelsen. Endvidere er det i medalje-dommen⁹⁴ fastlagt, at billigelser på sociale medier også er omfattet af bestemmelsen. På baggrund af disse tre domme kan det udledes, at der ikke er fastlagt formkrav for billigelsens fremsættelse. Enhver skriftlig eller mundtlig billigelse er derved omfattet, uanset om den er fremsat på en gade eller på de sociale medier. Nedenfor vil retspraksis blive gennemgået for at finde ud af, hvad der i retspraksis anses som værende *"udtrykkelig billigelse"*. Der vil endvidere blive inddraget juridisk litteratur som fortolkningsbidrag.

Der er som tidligere nævnt en yderst sparsom mængde retspraksis vedrørende § 136, stk. 2. Der foreligger derfor ikke mange eksempler på, hvad en udtrykkelig billigelse er. Dog kan nævnes medalje-

⁹¹ LFF 1939-01-13 nr. L23, side 19

⁹² Ibid, side 19

⁹³ U 2016.1743 Ø

⁹⁴ U 2020.1003 H

dommen⁹⁵, hvor tiltalte på Facebook skrev *"Ja ham der har gjort det burde have en medalje."*⁹⁶ Ytringen blev fremsat på baggrund af et terrorangreb på Finsbury Park Moske i London. Der kan ikke herske meget tvivl om, at ovenstående ytring er en udtrykkelig billigelse i bestemmelsens forstand. Samme klarhed ses i AM 2013.05.30 B2, hvor tiltalte på Facebook havde skrevet *"Vi elsker dig anders breivik. Stå på hail og kill manowar"*.⁹⁷ På baggrund af en ordlydsfortolkning af opslaget sammenholdt med tiltaltes egen forklaring om, hvad opslaget betød, fandt retten, at tiltalte havde bifaldet en terrorhandling begået af Anders Behring Breivik. Igen kan der ikke herske meget tvivl om, at dette opslag er en udtrykkelig billigelse.

Som et eksempel på en sag, hvor der fra anklagemyndighedens side blev anlagt en indskrænkende fortolkning, kan nævnes en sag fra 2015, hvor anklagemyndigheden valgte at opgive påtale. I sagen havde den sigtede på Facebook skrevet *"hvil i fred til vores kære bror Omar Abdel El-Hussein. Allah yerhamak [gud velsigne dig (vores oversættelse)]. Vi er alle Omar"* og *"JE SUIS Omar"*.⁹⁸ Opslagene blev fremsat kort tid efter terrorangrebene mod Krudttønden og den jødiske synagoge i København i 2015. Den daværende Statsadvokat i Viborg, Jan Reckendorff, udtalte, at påtalen blev opgivet, idet der ikke med sikkerhed ville kunne føres bevis for den sigtedes forsæt. Jan Reckendorff udtalte endvidere, at *"Samtidig fremtræder den opslåede tekst og den konkrete ordlyd ikke i sig selv klokkeklart som en billigelse af terroreren."*⁹⁹ Her synes anklagemyndigheden at fortolke ordlyden af opslaget indskrænkende, idet der lægges afgørende vægt på, om der kan herske tvivl om opslagets forståelse. Idet anklagemyndigheden ikke fandt, at billigelsen var udtrykkelig, blev påtale i sagen opgivet. Inden denne afgørelse udtalte professor i strafferet Jørn Vestergaard, at:

*"sådan som udtrykket "Je suis ..." er blevet brugt efter attentaterne i Frankrig, er det jo nærliggende at forstå vendingen "Vi er alle Omar" som en sympatierklæring og en opbakning til det, der skete ved Krudttønden og synagogen i forgårs. Det kan næsten ikke blive mere direkte."*¹⁰⁰

Vestergaard var således ikke i tvivl om, at der var tale om en meget klar billigelse af terrorangrebene i København. På trods af dette fandt anklagemyndigheden, som nævnt ovenfor, ikke, at udtalelsen var

⁹⁵ U 2020.1003 H

⁹⁶ U 2020.1003 H, side 3

⁹⁷ AM 2013.05.30 B2, side 1

⁹⁸ Anklagemyndigheden, *Ingen straffesag om je suis omar*, <https://anklagemyndigheden.dk/da/ingen-straffesag-om-je-suis-omar>

⁹⁹ Ibid

¹⁰⁰ Mkji, Siag, *22-årig hyldes af muslimer på facebook-side*, <https://nyheder.tv2.dk/2015-02-16-22-aarig-hyldes-af-muslimer-paa-facebook-side>

en udtrykkelig billigelse, hvorfor udtalelsen ikke fandtes omfattet af § 136, stk. 2. Sagen er et eksempel på, hvor vanskeligt det kan være at vurdere, om en billigelse er tilstrækkeligt klar og tydelig. I tvivlstilfælde som ovenstående må der på baggrund af begrebet ”udtrykkelig” og hensynet til ytringsfriheden anlægges en indskrænkende fortolkning af bestemmelsen, således at disse tilfælde ikke er omfattet.

En dom, der vakte stor opmærksomhed, var U 2016.3235 H (herefter Sam Mansour-dommen), hvor Sam Mansour blev dømt for en lang række lovovertrædelser. Sagen angik for Højesteret udelukkende et spørgsmål om udvisning og frakendelse af indfødsret for Sam Mansour. Den trykte version af dommen indeholder ikke eksempler på de udtalelser, som retten fandt strafbare. Når der henvises til disse udtalelser, vil kildehenvisningen således være til Retten på Frederiksbergs dom af 4. december 2014, der er utrykt, og ikke U 2016.3235 H. Sagen omhandlede Sam Mansour, der via sin facebookprofil og gennem andre kommunikationsmidler fremsatte en lang række udtalelser. Udover straffelovens § 136, stk. 2, var Sam Mansour tiltalt for overtrædelse af § 136, stk. 1, § 114 e og § 266 b. Byretten indledte med at inddele Sam Mansours udtalelser i forskellige grupperinger. Udtalelserne blev opdelt efter, om disse var omfattet af både § 136, stk. 2 og § 114 e, eller om disse ”objektivt udgør en overtrædelse af straffelovens § 136, stk. 2, uden at de samtidig kan anses for at have medvirket til at fremme terror”.¹⁰¹ Landsretten fulgte dette eksempel og foretog samme opdeling. Både byretten og landsretten fandt, at 4 opslag alene var omfattet af § 136, stk. 2, mens omkring 35 opslag og e-mails var omfattet af både § 114 e og § 136, stk. 2. Der ses ikke i dommen at være taget stilling til, om der i de enkelte udtalelser var tale om udtrykkelig billigelse, eller om udtalelserne kunne være tvetydige. Dog udtalte retten, at:

*”Opslag med rene korancitater kan således i sagens natur ikke anses for strafbare opslag, ligesom almindelige anprisninger af islam og Muhammed eller af fremtrædende personer inden for den muslimske verden ikke kan anses for strafbare.”*¹⁰²

Hermed fastlagde retten, at rene korancitater og almindelige anprisninger af islam ikke kunne anses som værende strafbare. Dette må endvidere antages at være gældende for andre religioner. For at vurdere, hvilke udtalelser i sagen, der var omfattet af § 136, stk. 2, lagde retten vægt på forklaringen fra et vidne, der var en svensk terrorkspert. På baggrund af vidnets forklaring udtalte retten:

¹⁰¹ Retten på Frederiksbergs dom af 4. december 2014 i sagen SS-7156/2014, side 76

¹⁰² Ibid, side 74

*"at de enkelte Facebook-opslag bør vurderes som en helhed, herunder sammensætning af billede, tekst, anvendte farver og symboler (hest, sværd, krigere, flag m.v.)."*¹⁰³

Retten tillagde således ikke blot det skrevne i opslagene vægt men også billeder og symboler m.v. Endvidere fastslog retten, at hvert enkelt facebook-opslag skulle vurderes som en helhed.

Som nævnt ovenfor fandt retten, at ca. 39 opslag var omfattet af § 136, stk. 2. Som eksempler på udtalelser, der indeholdt en klar billigelse, kan nævnes:

*"Vi er terrorister, og terror er en pligt. Både Øst og Vest må vide, at vi er terrorister, og vi er frygtindgydende. Udrust imod dem så mange kampheste, som I formår dermed at sætte en skræk i Allahs og jeres fjende. Derfor er terror en pligt ifølge Allahs religion."*¹⁰⁴

*"Opslag af 30. august 2013, som er et billede af ... med en af ham signeret tekst, hvori han hylder O, ..., Osama Bin Laden og ..., og anfører, at han på grund af deres kald fik kærligheden til jihad i sit hjerte."*¹⁰⁵

Dog fandt byretten og landsretten også, at en række udtalelser af mere tvetydig karakter var omfattet. Som eksempel herpå kan nævnes:

*"et billede af Osama Bin Laden i et logo fra butikken "Seven-Eleven" med angrebet mod World Trade Center i baggrunden. Logoet er lavet om til et 9-tal i stedet for et 7-tal, hvilket symboliserer dagen for terrorangrebet mod World Trade Center. Under "Nine-Eleven" er skrevet "Made by Qaeda"*¹⁰⁶

Det er vanskeligt at få øje på, hvori den udtrykkelige billigelse konkret består i ovenstående udtalelse. Vedrørende ovenstående opslag har professor Jørn Vestergaard udtalt, at han ikke mener, at andre personer var blevet dømt for at have lagt det samme billede og tilhørende tekst op på de sociale medier, såfremt opslaget stod alene. Han udtaler endvidere, at flere af de billeder, som Sam Mansour er dømt for, ikke kan anses for at være udtrykkelige billigelser. Dog mener Vestergaard, at retten har

¹⁰³ Retten på Frederiksbergs dom af 4. december 2014 i sagen SS-7156/2014, side 74

¹⁰⁴ Ibid, side 75

¹⁰⁵ Ibid, side 76

¹⁰⁶ Ibid, side 76

fortolket udtalelserne i en sammenhæng, hvor de indgår i systematisk propaganda, hvilket ifølge Vestergaard var afgørende for, at Sam Mansour blev dømt for opslagene af mere tvetydig karakter.¹⁰⁷ Denne holdning understøttes af, at landsretten efterfølgende udtalte:

”Ved vurderingen af hensynet til ytringsfriheden har landsretten lagt vægt på, at de omhandlede opslag og e-mails, der tidsmæssigt ligger i forlængelse af hinanden og som nævnt har hovedfokus på samme emne - opfordring til og forherligelse af terrorisme, herunder i form af væbnet jihad, samt glorificering af afdøde mujahidiner og terrorrelaterede personer - må vurderes samlet, herunder også henset til den form, budskaberne er formidlet af tiltalte på.”¹⁰⁸

På baggrund af ovenstående kan det udledes, at landsretten i nogle tilfælde ikke vil foretage en enkeltstående vurdering af udtrykkeligheden i hver enkelt udtalelse, men derimod foretage en samlet vurdering i de sager, hvor der indgår flere sammenhængende udtalelser. Dette gør det særdeles svært at klarlægge anvendelsesområdet for bestemmelsen, såfremt kriteriet om, at en billigelse skal være udtrykkelig, kan tilsidesættes i tilfælde, hvor sammenhængen, hvori billigelserne er fremsat, giver anledning til dette. Selv om der opstår tvivl om den enkelte billigelses udtrykkelighed, vil billigelsen således stadig kunne være omfattet af bestemmelsens anvendelsesområde. Dette understøttes endvidere af, at retten fandt, at der var tale om en udtrykkelig billigelse, da Sam Mansour lagde et billede op af krigere til hest med sværd med teksten *”Fight in the way of Allah those who fight you”*.¹⁰⁹ Der er her tale om et koranvers, som landsretten i sammenhæng med det dertilhørende billede fandt at være omfattet af § 136, stk. 2. Dette på trods af, at byretten i samme sag udtalte, at rene korancitater ikke kunne anses som strafbare, hvilket landsretten ikke påtalte.¹¹⁰

Dommen er blevet kommenteret af flere forskellige parter. Justitia har anført, at bestemmelsen med Sam Mansour-dommen har fået et *”særdeles bredt anvendelsesområde”*.¹¹¹ Samtidig synes dommen at have forbigået betingelsen om udtrykkelig billigelse. Dette kan være en indikator for, at begrebet udtrykkelig billigelse ikke medfører en indskrænkende fortolkning, som det ellers kan være nærliggende at antage. Ved at anlægge et så bredt anvendelsesområde risikeres der at opstå uforudsigelighed og uklarhed om anvendelsesområdet.¹¹² Denne holdning synes Ytringsfrihedskommissionen at

¹⁰⁷ Gjerding, Sebastian, *I (hjerte) Mujahideen*, <https://www.information.dk/moti/2015/01/mujahideen>, Information.

¹⁰⁸ U 2016.3235 H, side 34 f.

¹⁰⁹ Retten på Frederiksbergs dom af 4. december 2014 i sagen SS-7156/2014, side 74

¹¹⁰ Ibid, side 74

¹¹¹ Mchangama, Jacob, *Kriminalisering af ”udtrykkelig billigelse” af terror går videre end påkrævet af Danmarks internationale forpligtelser*, side 9

¹¹² Ibid, side 10

dele med Justitia. I kommissionens betænkning anføres det, at der er en række uklarheder vedrørende § 136, stk. 2. Særligt, er det efter Sam Mansour-dommen ikke klart, hvad der udgør en udtrykkelig billigelse.¹¹³

Dermed har Sam Mansour-dommen været med til at skabe betydelig uklarhed om, hvad der i praksis udgør en udtrykkelig billigelse. Der er siden dommen ikke kommet ny retspraksis, der afklarer dette. Tværtimod synes den senere afsagte dom, smiley-dommen¹¹⁴, at have skabt endnu mere uklarhed.

I dommen havde tiltalte lavet to facebookopslag. I det første opslag havde tiltalte delt et link til en artikel på TV2's hjemmeside med overskriften "*Gerningsmænd: Vi har hævnnet Muhammed-krænkelser*", der vedrørte terrorangrebet mod Charlie Hebdo i Paris, hvor tiltalte i sit opslag skrev på arabisk "*Oh gud, lovprisningen tilfalder dig*".¹¹⁵ I det andet opslag delte tiltalte et link til en tilsvarende artikel på TV2's hjemmeside med overskriften "*Live: Flere døde skyderi på fransk ugeblad*", hvor tiltalte i sit opslag tilføjede et smiley-ikon som kommentar.¹¹⁶ Byretten fandt, at det første opslag utvivlsomt var en udtrykkelig billigelse. Byretten lagde i sin vurdering vægt på tekstens lovprisende karakter samt den sammenhæng, som opslagene var fremsat i. Byretten fandt endvidere, at opslaget, hvor tiltalte tilføjede en glad smiley som kommentar til en TV2-artikel, var en udtrykkelig billigelse. Begrundelsen herfor var, at dette opslag skulle vurderes i lyset af det første opslag. Landsretten var enig i de af byretten anførte grunde.

Denne dom må anses som meget vidtgående i dens fortolkning af, hvad der udgør en udtrykkelig billigelse. Vedrørende det første opslag, kan der argumenteres for, at der er tale om en udtrykkelig billigelse. Dog vedrører det andet opslag udelukkende en glad smiley tilføjet som kommentar til et delt link til en artikel fra TV2. Dommen benytter til dels samme argumentation som i Sam Mansour-dommen, hvor de pågældende opslag bliver fortolket ud fra deres sammenhæng med hinanden. I Sam Mansour-dommen var der tale om systematisk propaganda, hvorimod denne dom blot omhandler to opslag fremsat i en tidsmæssig sammenhæng med hinanden.

Ovenstående dom åbner for en interessant diskussion i forhold til, hvorvidt smiley-ikoner kan udgøre en udtrykkelig billigelse. Henset til ovenstående kan en smiley i den rette kontekst kan være strafbar. Dog ses der ikke at være fortilfælde eller efterfølgende domme, der understøtter dette. I den juridiske

¹¹³ Ytringsfrihedskommissionen, *Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark*, side 472

¹¹⁴ AM 2017.12.07 Ø

¹¹⁵ Ibid, side 12f.

¹¹⁶ Ibid, side 12f.

litteratur er problemstillingen endvidere ikke behandlet. Professor Jørn Vestergaard udtalte i 2015 på baggrund af, at tiltalte i ovennævnte sag blev sigtet, at der er en del uklarheder vedrørende "synes godt om"-funktionen på Facebook: "*ligesom det er svært at sige, hvad en smiley præcis betyder. Meningen vil ofte være meget forskellig fra person til person.*"¹¹⁷ Selvom det ikke er behandlet i retspraksis endnu, vil det således være meget svært at forestille sig, at en glad smiley vil kunne udgøre en udtrykkelig billigelse, såfremt smileyen er tilføjet som kommentar til en almindelig avisartikel vedrørende et terrorangreb, der er opslået på andres profiler. Det vil kræve, at den glade smiley er fremsat i en sådan sammenhæng, at det må anses som ubetænkeligt, at gerningsmanden har haft forsæt til udtrykkeligt at billige en forbrydelse.

Derudover åbner ovenstående op for en diskussion om, hvorvidt det kan være en udtrykkelig billigelse at "like" et opslag på sociale medier. Et "like" er nærmere defineret som en "*tilkendegivelse af at nogen 'synes om noget' på Facebook (eller et andet socialt medium)*".¹¹⁸ Ordbogens definition indeholder elementer, der godt kunne minde om definitionen på en billigelse. Dog er det diskuteret blandt medieforskere, at et like kan forstås på mange forskellige måder. Medieforsker Malene Charlotte Larsen udtalte i 2021, at hun på baggrund af flere undersøgelser havde fundet frem til, at der fandtes omkring 31 forskellige motiver bag at like et opslag på de sociale medier. Hun udtalte endvidere:

*"Nogle liker, fordi de synes om det delte indhold. Nogle liker, fordi de har medlidenhed med afsenderen, andre for at forvirre algoritmen. Andre bruger det som et bogmærke. Og andre igen liker, fordi de ved et uheld fumlede med telefonen"*¹¹⁹

Et like vil i en eventuel straffesag således ikke skulle fortolkes ud fra ordbogens definition af et like. I stedet vil vurderingen gå på, hvad den tiltalte mente med sit like, og hvilken sammenhæng det pågældende like indgår i.

Der ses endnu ikke at være nogle trykte danske straffesager vedrørende billigelse, hvor et like er fundet strafbart. Dog ses likes at indgå i vurderingen af en dommers mulige inhabilitet i U 2022.854 Ø, der også er kendt som Meld og Feld-sagen vedrørende Morten Messerschmidt. I dommen blev det vurderet, om en dommer var inhabil, idet han havde fremsat en række opslag, kommentarer og likes, der muligvis kunne skabe tvivl om dommerens upartiskhed. Anklagemyndigheden anførte i dommen,

¹¹⁷ Restrup, Anne Katrine, *Terrorsympati udfordrer loven*, <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/terror-sympati-udfordrer-loven>

¹¹⁸ Ordnet, *Like*, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=like>

¹¹⁹ Sonne, Frederik Guy Hoff, *Derfor skal du passe på med, hvad du 'liker' på sociale medier*, <https://videnskab.dk/kultur-samfund/et-klik-med-et-hav-af-betydninger-derfor-skal-du-passe-paa-med-hvad-du-liker-paa>

at "det er uklart, hvad et »like« betyder/indebærer. Betyder det, at dommeren er enig eller næsten enig i et opslag eller eventuelt kun i dele af et opslag eller betyder det, at han sympatiserer med den, der har skrevet opslaget?"¹²⁰ Retten fandt, at dommeren var inhabil. I sin afgørelse tog retten ikke stilling til ovenstående problemstilling fremsat af anklagemyndigheden. I stedet udtalte retten: "I vurderingen kan både kommentarer og likes på sociale medier indgå. Ved vurderingen må der anlægges en helhedsvurdering af de pågældende kommentarer og likes."¹²¹ Der er således ikke i retspraksis taget stilling til, hvordan et like skal fortolkes. I stedet er der taget stilling til, at et like fremover kan indgå i en helhedsvurdering, hvor andre omstændigheder kan påvirke, hvad liket betyder.

Det bemærkes, at ovenstående sag omhandlede en dommers inhabilitet. I sagen skulle det således vurderes, om der forelå omstændigheder, der var egnede til at fremkalde tvivl om dommerens inhabilitet. I en straffesag vurderes det, om den tiltalte er skyldig ud over enhver rimelig tvivl. Der er således tale om to vidt forskellige bevisvurderinger, hvorfor U 2022.854 Ø ikke må antages at få nogen mærkbar rolle vedrørende likes i fremtidige straffesager. Idet der endnu ikke ses at være retspraksis, hvor et like er fundet strafbart i medfør af § 136, stk. 2, samt det faktum, at det er særdeles svært at bevise motivet bag et like, er der ikke grundlag for at antage, at det kan være strafbart at like et opslag på sociale medier.

Som modifikation til ovenstående diskussion bemærkes det, at der i 2016 blev tilføjet reaktionsmuligheder på Facebook. Dette betød, at det almindelige like blev suppleret af muligheden for at reagere på opslag og kommentarer med et hjerte, en måbende smiley, en trist smiley og en grinende smiley. Senere blev der endvidere tilføjet en vrede smiley og en omsorgssmiley. Både hjertet, omsorgssmileyen, den måbende smiley og den triste smiley kan på forhånd antages ikke at kunne være omfattet af § 136, stk. 2. Det anses endvidere som værende usandsynligt, at den vrede smiley kan blive anset som en billigelse. Hjertet løber ind i samme problemstilling som liket, hvor motivet bag vil være for svært at bevise, og de andre reaktioner kan ud fra deres almindelige forståelse ikke komme til at udgøre en udtrykkelig billigelse i sig selv. I stedet bør det på baggrund af smiley-dommen¹²² overvejes, om den grinende smiley kan udgøre udtrykkelig billigelse. Der ses endnu ikke at være straffesager, hvor en reaktion på et opslag eller en kommentar på Facebook har indgået. Dog ses smiley-dommen¹²³ at fastslå, at en glad smiley tilføjet som kommentar til et delt link til en artikel om et terrorangreb var strafbart.

¹²⁰ U 2022.854 Ø, side 15

¹²¹ Ibid, side 16

¹²² AM 2017.12.07 Ø

¹²³ AM 2017.12.07 Ø

Det kan overvejes, om tiltalte i ovenstående sag var blevet dømt, såfremt han i stedet for at tilføje en glad smiley som kommentar til et delt link havde valgt at reagere på TV2's facebookopslag med en grinende smiley. Rettens begrundelse for at anse opslaget med den glade smiley for omfattet af bestemmelsen var, at opslagene i sagen skulle fortolkes i sammenhæng med hinanden. Den samme begrundelse blev brugt i Sam Mansour-dommen¹²⁴, hvor Sam Mansour blev dømt for overtrædelse af § 136, stk. 2 for omkring 39 ytringer, hvoraf flere af disse var af tvetydig karakter. Såfremt Sam Mansour havde reageret på facebookopslag omhandlende terrorangreb med en grinende smiley, er det ikke utænkeligt, at retten havde fundet disse omfattet af § 136, stk. 2, idet disse skulle fortolkes i sammenhæng med dommens andre ytringer. Der ses endnu ikke at foreligge trykt retspraksis, hvor en person er blevet dømt for overtrædelse af § 136, stk. 2 for at have tilføjet en reaktion på et facebookopslag eller en facebookkommentar, men det kan på baggrund af smiley-dommen¹²⁵ ikke udelukkes, at dette kan forekomme. Særligt hvis der bliver tilføjet flere reaktionsmuligheder på sociale medier.

Det, der kan afholde anklagemyndigheden fra overhovedet at rejse tiltale mod personer, der har reageret med en smiley på et facebookopslag, er, at bevisbyrden for, at den tiltalte har haft forsæt til udtrykkeligt at billige en forbrydelse, er særdeles svær at løfte. Idet der ikke foreligger skrevne ord, der kan foretages en ordlydsfortolkning af, bliver det vanskeligt at vurdere, hvad denne person nøjagtigt har ment med sin reaktion. Selvom der endnu ikke Danmark ses at være retspraksis vedrørende ovenstående, skal vi ikke længere væk end Tyskland for at finde eksempler på, at likes og smileys har medført, at anklagemyndigheden i Tyskland har rejst en række sigtelser. I kølvandet på terrorangrebet i Hanau i Tyskland i 2020 oplyste senioranklager Benjamin Krause, at der alene i delstaten Hessen var indledt 36 straffesager vedrørende forhold på sociale medier, hvor der primært var tale om kommentarer og likes i forbindelse med angrebet.¹²⁶ Selvom den tyske straffelovs § 140 ikke er enslydende med den danske straffelovs § 136, stk. 2, indeholder den en del af de samme elementer. Det faktum, at anklagemyndigheden i Tyskland er begyndt at sigte personer for at like bestemte opslag på sociale medier, er ikke ensbetydende med, at anklagemyndigheden i Danmark har tænkt sig at gøre det samme. Dog er det værd at have med i betragtningerne, at likes kan anses for strafbare billigelser i andre lande.

Selvom der endnu ikke foreligger retspraksis, der kan bekræfte eller afkræfte, at et like eller en reaktion med en smiley på sociale medier kan være strafbart, må det antages, at det formentlig blot er et

¹²⁴ U 2016.3235 H

¹²⁵ AM 2017.12.07 Ø

¹²⁶ Maier, Lucas, *Instagram, Facebook und Co.: Kann ein „Like“ strafbar sein? Erste Strafanträge eingereicht*, <https://www.hna.de/welt/facebook-instagram-like-social-media-straftat-staatsanwalt-frankfurt-kassel-hna-zr-90144397.html>

spørgsmål om tid, før der tages stilling til dette. På baggrund af et tilsyneladende lempet udtrykkelighedskrav i Sam Mansour-dommen¹²⁷ og smiley-dommen¹²⁸ må det anses som værende ikke usandsynligt, at reaktioner med smileys kan være omfattet af § 136, stk. 2, såfremt der er andre forhold i sagen, der understøtter, at der er tale om en billigelse af en af de omfattede forbrydelser. Om et like kan være strafbart, må imidlertid anses som værende usandsynligt, idet motivet bag et like og betydningen af et like varierer betydeligt fra person til person. På trods af et lempet udtrykkelighedskrav er det svært at forestille sig, at det kan bevises, at et like udgør en udtrykkelig billigelse. Samtidig må enhver tvivl om fortolkningen af et like fortolkes i overensstemmelse med ytringsfriheden, hvorfor tvivlstillfælde skal fortolkes restriktivt.

Forsæt

Der ses ikke i retspraksis at have været de store problematikker vedrørende forsæt til udtrykkelig billigelse. Ofte forklarer den tiltalte, at han ikke har haft til hensigt at billige en forbrydelse. Dog har domstolene endnu ikke tillagt dette betydelig vægt. I den påtaleopgivne sag fra 2015, hvor den sigtede på sin facebookprofil skrev "*JE SUIS Omar*", lagde anklagemyndigheden blandt andet vægt på, at den sigtede havde forklaret, at hans opslag på ingen måde var ment som en støtte til gerningsmanden bag terrorangrebet i Danmark i 2015. Anklagemyndigheden gik videre og udtalte, "*Der er samlet ikke bevis på, at han bestemt havde indset, at ytringen fremtræder som en billigelse. Derfor bliver der ingen straffesag.*"¹²⁹ I sagen blev der endvidere lagt vægt på, at den sigtede slettede sit opslag, da han opdagede hvor meget røre, det havde skabt. Herved synes anklagemyndigheden at tilkendegive, at sagen blev opgivet, idet sigtede ikke havde forsæt til udtrykkeligt at billige et terrorangreb.¹³⁰ Også selvom ordlyden af opslaget ifølge professor Jørn Vestergaard næsten ikke kunne blive mere direkte i forhold til at billige terrorangrebet.¹³¹

Selvom der i ovenstående sag blev lagt vægt på den sigtedes forklaring om hensigten bag opslaget samt det faktum, at den sigtede slettede opslaget igen, blev den tiltalte i AM 2017.01.17 V dømt for overtrædelse af § 136, stk. 2, selvom han forklarede, at hans opslag på Facebook havde været et socialt eksperiment for at få reaktioner og ikke et udtryk for hans holdning. Han havde endvidere slettet sit opslag efter ca. en time, idet reaktionerne på opslaget viste, at folk ikke billigede det. Byretten

¹²⁷ U 2016.3235 H

¹²⁸ AM 2017.12.07 Ø

¹²⁹ Anklagemyndigheden, *Ingen straffesag om JE SUIS Omar*, <https://anklagemyndigheden.dk/da/ingen-straffesag-om-je-suis-omar>

¹³⁰ Ibid

¹³¹ Mkji, Siag, *22-årig hyldest af muslimer på facebook-side*, <https://nyheder.tv2.dk/2015-02-16-22-aarig-hyldes-af-muslimer-paa-facebook-side>

tilsidesatte tiltaltes forklaring, idet de ikke fandt forklaringen troværdig samt, at det ikke var muligt at læse ud af opslaget, at der ikke var tale om tiltaltes holdning. Landsretten stadfæstede dommen på baggrund af de af byretten anførte grunde. Der blev i denne sag således ikke lagt nogen særlig vægt på tiltaltes forklaring eller, at opslaget blev fjernet igen.

På baggrund af ovenstående kan det udledes, at der i retspraksis foretages en konkret vurdering i hver sag. I vurderingen indgår blandt andet udtalelsens ordlyd, tiltaltes forklaring om hensigten bag udtalelsen, udtalelsens sammenhæng, samt om udtalelsen efterfølgende er blevet slettet af egen drift m.v. Der ses endnu ikke at være trykt retspraksis, hvor den tiltalte er blevet frikendt af domstolene grundet manglende forsæt til udtrykkelig billigelse.

5.2.1 Delkonklusion

Sammenholdt må udtrykkelig billigelse ud fra ordenes sproglige betydning defineres som en utvetydig anerkendelse eller et bifald, der er formuleret så klart og tydeligt, at ingen misforståelse er mulig. Idet lovgiver har valgt ordvalget udtrykkelig, bør bestemmelsen fortolkes restriktivt. Dog ses det særligt i Sam Mansour-dommen¹³² og smiley-dommen¹³³, at udtalelser af mere indirekte og tvetydig karakter er fundet omfattet af bestemmelsen. Retten fastlægger i Sam Mansour-dommen, at opslag skal vurderes som en helhed, hvor både opslagets tekst, billede, farver m.v. skal indgå. Med dommen åbner retten endvidere døren på klem for, at kravet om udtrykkelighed kan lempes i tilfælde, hvor udtalelser er fremsat i en sammenhæng, der skaber en formodning for, at gerningsmanden ønsker at billige forbrydelser. Hermed synes retten at have brudt med antagelsen om, at bestemmelsen bør fortolkes restriktivt.

På baggrund af særligt Sam Mansour-dommen må det konkluderes, at anvendelsesområdet for bestemmelsen vedrørende udtrykkelige billigelser er uklart. Det kan endvidere overvejes, om der på baggrund af smiley-dommen¹³⁴ fremover vil kunne straffes for likes eller smileys som reaktionsmuligheder på sociale medier. Der er på nuværende tidspunkt ikke grundlag for at antage, at likes vil kunne udgøre udtrykkelige billigelser efter dansk ret. Dog er det ikke utænkeligt, at den grinende smiley, der er en reaktionsmulighed på Facebook, kan komme til at være omfattet af § 136, stk. 2, såfremt denne reaktion er fremsat i sammenhæng med opslag eller lignende, der indeholder udtrykkelige billigelser af forbrydelser. Dog synes dette at medføre en række udfordringer vedrørende forsætsvurderingen.

¹³² U 2016.3235 H

¹³³ AM 2017.12.07 Ø

¹³⁴ AM 2017.12.07 Ø

Forsætsvurderingen har dog indtil videre ikke medført de store vanskeligheder for domstolene. Der foretages i hver sag en konkret vurdering af gerningsmandens forsæt, hvor der blandt andet lægges vægt på udtalelsens ordlyd, tiltaltes forklaring om hensigten bag udtalelsen, udtalelsens sammenhæng, samt om opslaget slettes af egen drift m.v.

5.3 Straffelovens kapitel 12 og 13

Som nævnt tidligere kriminaliserer straffelovens § 136, stk. 2 offentlig, udtrykkelig billigelse af de i straffelovens kapitel 12 og 13 omhandlede forbrydelser. Bestemmelsens anvendelsesområde er således afhængigt af indholdet af kapitel 12 og 13. Om stk. 2's formål siger forarbejderne:

“Da det i særlig Grad maa anses for uheldigt, at nogen ustraffet offentlig skal kunne give det sin Tilslutning, at der bliver begaaet Forbrydelser mod Statens Selvstændighed og Sikkerhed eller mod Statsforfatningen og de øverste Statsmyndigheder (...).”¹³⁵

På baggrund af ovenstående kan det udledes, at hensigten med bestemmelsen var at straffe billigelse af de groveste forbrydelser mod staten. Det understøttes af titlerne på kapitel 12 og 13. Titlen til kapitel 12 lyder som følgende: “Landsförræderi og andre forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed”. Kapitel 13's titel lyder: “Forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, terrorisme m.v.”

Kapitel 12 var en del af den oprindelige straffelov fra 1930.¹³⁶ På baggrund af Anden Verdenskrig blev kapitlet moderniseret, hvilket indebar en revidering af bestemmelsernes ordlyd samt en række nye bestemmelser. Denne modernisering indebar ikke en ændring af beskyttelsesinteressen i straffelovens kapitel 12, der havde for øje at beskytte mod angreb udefra mod statens eksistens og bestemmelsesfrihed,¹³⁷ hvilket nærmere kan defineres som “statens ydre sikkerhed”.¹³⁸ Selvom kapitel 12 indeholder bestemmelser, der kan defineres som landsförræderi, indeholder kapitlet også bestemmelser, der ikke har den fornødne grovhed til være omfattet af denne term.¹³⁹ Eksempelvis kan nævnes straffelovens § 110 e, der vedrører forhånelse af en fremmed stat, dens flag eller et anerkendt nationalmærke.

¹³⁵ LFF 1939-01-13 nr. L23, s. 19

¹³⁶ L 1930-04-15 nr. 126 Straffeloven

¹³⁷ LFF 2001-12-13 nr. 35, pkt. 2.2.1.1.2

¹³⁸ Vestergaard, Jørn, *Forbrydelser og andre strafbare forhold*, side 231, og LFF 2001-12-13 nr. 35, pkt. 2.2.1.1.2

¹³⁹ KBET 2015, nr. 1556, pkt. 3.7.4

Kapitel 13 var ligeledes en del af den oprindelige straffelov.¹⁴⁰ På samme måde som kapitel 12 gennemgik kapitel 13 en revidering i kølvandet på Anden Verdenskrig.¹⁴¹ Kapitlet blev endvidere udvidet i 2002 ved anti-terrorpakke 1 og igen i 2006 ved anti-terrorpakke 2. Anti-terrorpakkerne blev vedtaget kort tid efter terrorangrebet på World Trade Center, og formålet med anti-terrorpakkerne var at sikre en effektiv indsats mod terrorisme. Hvor kapitel 12 søger at beskytte statens ydre sikkerhed, søger kapitel 13 at beskytte statens indre sikkerhed.¹⁴² Der er dog ifølge professor Jørn Vestergaard ikke tale om en skarp sondring mellem den indre og den ydre sikkerhed.¹⁴³

Anti-terrorpakkerne medførte en række ændringer i kapitlet, hvor den for dette kandidatspeciale mest centrale bestemmelse blev indført i § 114. Bestemmelsen indeholder en definition af, hvad der i dag skal forstås som terror.¹⁴⁴ Forinden denne særskilte kriminalisering, blev terror straffet i medfør af straffelovens øvrige bestemmelser. Drab blev således straffet i medfør af § 237 uanset motivet bag forbrydelsen.¹⁴⁵ Det følger af bestemmelsens stk. 1, at den beskytter såvel danske som udenlandske offentlige myndigheder og internationale organisationer samt lande. Forinden dette sås terrorforbrydelser begået mod udenlandske stater, myndigheder og internationale organisationer ikke kriminaliseret i dansk ret i kapitel 13.¹⁴⁶

Som beskrevet ovenfor er kapitel 12 og 13 i straffeloven blevet udvidet siden vedtagelsen af § 136, stk 2 i 1939. Dette har indirekte medført en udvidelse af anvendelsesområdet for § 136, stk. 2. Særligt vedtagelsen af § 114 har haft betydning for anvendelsesområdet. Kriminaliseringen af terrorhandlinger rettet mod udenlandske stater og internationale organisationer har medført en øget anvendelse af § 136, stk. 2, hvilket fremgår i retspraksis, hvor bestemmelsen typisk ses anvendt i sager, hvor den billigede forbrydelse er begået i udlandet. Dette sås blandt andet i ovenfor behandlede smiley-dom¹⁴⁷, hvor den billigede forbrydelse var et terrorangreb i Frankrig.

Inden Sam Mansour-dommen var det antaget, at billigelsen skulle angå en allerede begået forbrydelse.¹⁴⁸ Siden dommen har der været rejst tvivl om dette henset til, at Sam Mansour blev dømt for

¹⁴⁰ L 1930-04-15 nr. 126 Straffeloven

¹⁴¹ Greve, Vagn, *Bånd på hånd og mund*, side 51

¹⁴² Vestergaard, Jørn, *Forbrydelser og andre strafbare forhold*, side 231, og LFF 2001-12-13 nr. 35, pkt. 1.1

¹⁴³ Vestergaard, Jørn, *Forbrydelser og andre strafbare forhold*, side 231

¹⁴⁴ LFF 2001-12-13 nr. 35, pkt. 1.2

¹⁴⁵ Ibid, pkt. 1.2

¹⁴⁶ Ibid, pkt. 2.3.1.1

¹⁴⁷ AM 2017.12.07 Ø

¹⁴⁸ Mchangama, Jacob, *Kriminalisering af "udtrykkelig billigelse" af terror går videre end påkrævet af Danmarks internationale forpligtelser*, side 3

billigelse i ca. 39 tilfælde, hvor domstolene ikke henførte hver billigelse til en allerede begået forbrydelse. Ytringsfrihedskommissionen og Justitia har siden påpeget, at det fra lovgivers side bør afklares, hvorvidt billigelse af hypotetiske forbrydelser kan straffes i medfør af § 136, stk. 2.¹⁴⁹ Foretages der alene en ordlydsfortolkning kan det ikke udledes af bestemmelsen, hvorvidt den billigede forbrydelse skal være begået, men alene, at billigelsen skal vedrøre en forbrydelse, der kriminaliseres i straffelovens kapitel 12 eller 13. Det bemærkes, at der i en betænkning fra 1912 afgivet af den første straffelovskommission omtales et forslag omhandlende en bestemmelse, der skulle kriminalisere tilskyndelse og forherligelse af forbrydelser. I denne betænkning fremføres det, at det skulle kriminaliseres at forherlige såvel begåede som ikke begåede forbrydelser.¹⁵⁰ Bestemmelsen blev dog ikke vedtaget i denne form og forarbejderne til § 136, stk. 2 beskriver ikke denne afgrænsning, hvorfor betænkningen fra 1912 ikke tillægges vægt. Det foreligger således på nuværende tidspunkt tvivl om, hvorvidt en billigelse skal angå en allerede begået forbrydelse eller om, det er tilstrækkeligt at billige en hypotetisk forbrydelse.

Som tidligere beskrevet skal gerningsmanden have haft forsæt til hele gerningsindholdet i bestemmelsen, hvorfor der skal foreligge forsæt til at billige en af de i kapitel 12 eller 13 omhandlede forbrydelser. I trykt retspraksis ses § 136, stk. 2 primært anvendt vedrørende billigelse af terrorangreb. Som et tænkt eksempel, der belyser en vis uklarhed i praksis, kan man forestille sig den situation, hvor en gerningsmand billiger en forbrydelse i et andet land, der senere bliver defineret som et terrorangreb, som det defineres i § 114. Ved billigelsens fremsættelse vil gerningsmanden således ikke være bekendt med, at han billiger et terrorangreb, hvorfor der foreligger tvivl om, hvorvidt der kan straffes for overtrædelse af § 136, stk. 2. Denne problemstilling ses endnu ikke afklaret i praksis.

Omvendt kan gerningsmanden muligvis straffes for forsøg, såfremt vedkommende billiger en forbrydelse, der efter dennes opfattelse er omfattet af kapitel 12 eller 13, og det senere viser sig, at den billigede forbrydelse ikke er omfattet af kapitlerne. Dette henset til Retten i Glostrups dom af 13. august 2020, hvor der i en lignende situation blev dømt for forsøg på § 136, stk. 2. Dommen er ikke trykt, men findes alene i Rigsadvokatens praksisoversigt vedrørende hadforbrydelser, hvorfor det alene fremgår, at gerningsmanden blev dømt forsøg på § 136, stk. 2, ved "*offentligt udtrykkeligt at have billiget, hvad T troede var et terrorangreb.*"¹⁵¹ Henset til de meget sparsomme oplysninger vides det

¹⁴⁹ Mchangama, Jacob og Raahauge, Jens, *Lovforslag om blokeringsfiltre og forbud mod terrorpropaganda*, side 5 og Ytringsfrihedskommissionen, *Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark*, side 472

¹⁵⁰ Betænkning af 1912, *Et gennemsyn af den almindelige borgerlige straffelovgivning*, side 162f.

¹⁵¹ Rigsadvokaten, *Hadforbrydelser (straffelovens § 266 b) – praksisoversigt*, side 43

ikke, hvad domstolene lagde vægt på, og det kan derfor ikke konkluderes, om dette er et udtryk for retstilstanden.

5.3.1 Delkonklusion

Opsummerende om henvisningen til kapitel 12 og 13 i § 136, stk. 2 kan siges, at der foreligger visse usikkerheder. Kapitlerne vedrører grundlæggende stadig de samme beskyttelsesinteresser, som i 1939, men de har dog gennemgået en udvikling, der indirekte har udvidet anvendelsesområdet for § 136, stk. 2 væsentligt og muligvis ud over, hvad lovgiver ved vedtagelsen havde hensigt til. Udvidelserne har blandt andet betydet, at billigelse af forbrydelser begået mod udenlandske stater og internationale organisationer kan straffes, hvorimod kun forbrydelser mod den danske stat sås strafbare at billige tidligere. Ydermere foreligger der tvivl om, hvorvidt den billigede forbrydelse skal være begået, eller om det er tilstrækkeligt at billige en hypotetisk forbrydelse omfattet kapitel 12 eller 13. Den ovenfor behandlede dom om Sam Mansour skabte tvivl i retstilstanden, hvilket Ytringsfrihedskommissionen og Justitia har efterspurgt afklaring vedrørende. Sluttelig foreligger der tvivl vedrørende forsætvurderingen.

6. EMRK artikel 10

EMRK er inkorporeret i dansk ret, som tidligere nævnt, hvorfor det er relevant at vurdere, om Danmark overholder de forpligtelser, der følger af konventionen. Før der tages stilling til, hvorvidt straffelovens § 136, stk. 2 er i overensstemmelse med EMRK artikel 10, skal det vurderes, om billigelser omfattet af § 136, stk. 2 er omfattet af anvendelsesområdet for EMRK artikel 10, stk. 1. EMRK artikel 10, stk. 1 lyder således:

“Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. This Article shall not prevent States from requiring the licensing of broadcasting, television or cinema enterprises.”

Som det fremgår af bestemmelsen har enhver ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter både “opinions”, “information” og “ideas”. Som nævnt tidligere begrænses ytringsfriheden ikke til disse begreber. Ytringsfriheden kan tillige omfatte non-verbale ytringer. Det skal således vurderes, om billigelser i medfør af straffelovens § 136, stk. 2 er omfattet af EMRK artikel 10.

I kandidatspecialets analyse beskrives en billigelse som en form for anerkendelse eller bifald.¹⁵² Ud fra retspraksis ses en billigelse både at kunne være mundtlig og skriftlig. Billigelsen kan blandt andet bestå af mundtlige ytringer, tekst, billeder, emojis m.v. Det er almindeligt antaget, at ytringsfrihedsbegrebet skal fortolkes bredt både vedrørende ytringens form og dennes indhold.¹⁵³ Det er derfor nærliggende at antage, at en billigelse i medfør af straffelovens § 136, stk. 2 er omfattet af anvendelsesområdet for EMRK artikel 10. Dette understøttes af sagen Leroy v. France fra 2008¹⁵⁴, hvor EMD fandt, at en billigelse af et terrorangreb var omfattet af EMRK artikel 10. Det blev i øvrigt vurderet i sagen, hvorvidt udtalelsen var rettighedsmisbrug.

Såfremt en udtalelse anses for rettighedsmisbrug i henhold til EMRK artikel 17, vil der dog ikke være sket en krænkelse af individets ytringsfrihed, da udtalelsen ikke nyder denne beskyttelse. Der vil derfor nedenfor blive foretaget en vurdering af, hvorvidt straffbare udtalelser i straffelovens § 136, stk. 2's forstand, er omfattet af EMRK artikel 17.

EMRK artikel 17 forbyder rettighedsmisbrug. Formålet med bestemmelsen er at forhindre at rettighedshavere misbruger deres rettigheder til at modvirke EMRK's formål. Dette beskrives ligeledes af EMD i dommen Perincek v. Switzerland fra 2015, hvor:

*“the Court stated that the reason Article 17 had been included in it had been that it could not be ruled out that a person or a group of persons would attempt to rely on the rights enshrined in the Convention to derive the right to conduct activities intended to destroy these rights.”*¹⁵⁵

I samme dom anfører EMD, at artikel 17 kun vil finde anvendelse i særligt grove tilfælde.¹⁵⁶ Et eksempel på et sådan tilfælde er dommen ROJ TV A/S v. Denmark fra 2018, hvor en tv-kanals udsendelser om terrororganisationen Det Kurdiske Arbejderparti (PKK),¹⁵⁷ blev anset for omfattet af artikel 17, da udsendelserne opfordrede til deltagelse i organisationen og som følge deraf også opfordrede til terrorhandlinger. EMD udtalte angående bekæmpelse af terror som et legitimt hensyn, at dette anses for værende *“(...) paramount in Modern European society (...)”*.¹⁵⁸ Ydermere blev der lagt vægt på, at udsendelserne var tilgængelige for et større publikum og karakteren af udtalelserne.¹⁵⁹ Ved de danske

¹⁵² Ordnet, *billigelse*, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=billigelse>

¹⁵³ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 284f.

¹⁵⁴ Leroy v. France, app.no. 36109/03 af 2. oktober 2008, legal summary

¹⁵⁵ Perincek v. Switzerland, app.no. 27510/08, af 15. oktober 2015, para. 113

¹⁵⁶ Ibid, para. 114

¹⁵⁷ ROJ TV A/S v. Denmark, app.no. 24683/14, af 17. april 2017, para. 46

¹⁵⁸ ROJ TV A/S v. Denmark, app.no. 24683/14, af 17. april 2017, para. 47

¹⁵⁹ Ibid, para. 47f

domstole blev det tiltalte tv-selskab og dets moderselskab dømt for overtrædelse af straffelovens § 114 e, der kriminaliserer terrorfremme.¹⁶⁰ Der var således tale om fremme af terror og ikke alene billigelse af terror, som det ses kriminaliseret i § 136, stk. 2.

Artikel 17 ses endnu ikke anvendt i sager, der vedrører billigelse i § 136, stk. 2's forstand, men den blev afvist i dommen Leroy v. France, der omhandlede billigelse af terror. Der er derfor fortsat uklarhed om artikel 17's anvendelse i sager vedrørende billigelse af forbrydelser. Det anses ikke for utænkeligt, at bestemmelsen kan anvendes i særligt grove tilfælde. I litteraturen ses det imidlertid antaget af Trine Baumbach, at udtalelser, der er strafbare efter § 136, stk. 2, udgør et misbrug af rettigheder, som beskrevet i artikel 17.¹⁶¹ Dette ses ikke bekræftet i praksis, hvorfor retstilstanden fortsat er uklar.

Såfremt udtalelsen ikke anses for værende rettighedsmisbrug, vil den være beskyttet af EMRK artikel 10. Det vil derfor nedenfor blive vurderet, hvorvidt straffelovens § 136, stk. 2 er i overensstemmelse med artikel 10.

Indledningsvist vurderes det, om der er tale om et indgreb i ytringsfriheden.¹⁶² Såfremt det vurderes, at der er tale om et indgreb opremses EMRK artikel 10, stk. 2 en række betingelser, der skal være opfyldt, før indgrebet er i overensstemmelse med EMRK. EMRK artikel 10, stk. 2 lyder:

“The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.”

I nedenstående vurderes indledningsvis, om straffelovens § 136, stk. 2 udgør et indgreb i ytringsfriheden. Herefter vurderes det, om et sådant indgreb har hjemmel i lov. Dernæst vurderes det, hvorvidt der forfølges et af de opregnede legitime hensyn. Slutteligt foretages en proportionalitetsafvejning vedrørende et sådant indgrebs nødvendighed i et demokratisk samfund.

¹⁶⁰ TfK 2014.508/1 H

¹⁶¹ Baumbach, Trine, *Medieret*, side 210

¹⁶² Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 94

6.1 Indgreb

Et indgreb kan nærmere defineres som en begrænsning af individets rettigheder.¹⁶³ Det skal således vurderes, om straffelovens § 136, stk. 2 indeholder en begrænsning af EMRK artikel 10. Det bemærkes, at et indgreb både kan være forudgående og efterfølgende. Et forudgående indgreb i ytringsfriheden kan eksempelvis være censur af visse ytringer.¹⁶⁴ Et efterfølgende indgreb kan udgøres af en kriminalisering af visse ytringer,¹⁶⁵ hvilket understøttes af EMD's udtalelse i Zana v. Turkey fra 1997:

“As the Court has already pointed out (...), the applicant’s conviction and sentence by the Turkish courts for remarks made to journalists indisputably amounted to an “interference” with his exercise of his freedom of expression”¹⁶⁶

I sagen udtalte Mehdi Zana sig positivt om Kurdistans Arbejderparti, der af EMD blev opfattet som en terrororganisation.¹⁶⁷ Mehdi Zana blev af de tyrkiske domstole idømt 12 måneders fængsel for denne udtalelse.¹⁶⁸ Idet den danske straffelovs § 136, stk. 2 straffer billigelser, må bestemmelsen anses som værende en begrænsning af EMRK artikel 10 i form af et efterfølgende indgreb i ytringsfriheden. Dette antages endvidere af Ytringsfrihedskommissionen¹⁶⁹ og Trine Baumbach¹⁷⁰

6.2 Hjemmel

I den juridiske litteratur anføres det, at hjemmelskravet er fundamentalt, idet det beskytter individet mod vilkårlige indgreb.¹⁷¹ Det fremgår af EMRK artikel 10, stk. 2, at et indgreb skal være “prescribed by law”. I den danske oversættelse af konventionen er begrebet oversat til “foreskrevet ved lov”. Dette er dog misvisende, idet “law” er et konventionsbegreb, der ikke alene omfatter lov, som det forstås i dansk ret, men også retspraksis og uskreven ret.¹⁷² Dette understøttes af EMD's udtalelse i sagen Sunday Times v. The United Kingdom fra 1979, hvor domstolen udtalte:

¹⁶³ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 87f

¹⁶⁴ *ibid*, side 288

¹⁶⁵ *Ibid*, side 294

¹⁶⁶ Zana v. Turkey, app.no. 18954/91, af 25. november 1997, para. 45

¹⁶⁷ *Ibid*, para. 58

¹⁶⁸ *Ibid*, para. 26

¹⁶⁹ Ytringsfrihedskommissionen, *Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark*, side 255

¹⁷⁰ Baumbach, Trine, *Medieret*, side 208 og Baumbach, Trine, *Strafferet og menneskeret*, side 251

¹⁷¹ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 96

¹⁷² Baumbach, Trine, *Medieret*, side 82

"The Court observes that the word "law" in the expression "prescribed by law" covers not only statute but also unwritten law."¹⁷³

I dansk ret kriminaliseres billigelse af forbrydelser omfattet af kapitel 12 og 13 i straffeloven i samme lovs § 136, stk. 2. Dermed er indgrebet formelt foreskrevet ved lov. Dog har EMD fastlagt en række betingelser, der endvidere skal opfyldes, før betingelsen om lovhjemmel anses som værende opfyldt i EMRK artikel 10, stk. 2's forstand. Disse betingelser blev fastlagt i Sunday Times v. United Kingdom:

"In the Court's opinion, the following are two of the requirements that flow from the expression "prescribed by law". Firstly, the law must be adequately accessible: the citizen must be able to have an indication that is adequate in the circumstances of the legal rules applicable to a given case. Secondly, a norm cannot be regarded as a "law" unless it is formulated with sufficient precision to enable the citizen to regulate his conduct: he must be able - if need be with appropriate advice - to foresee, to a degree that is reasonable in the circumstances, the consequences which a given action may entail."¹⁷⁴

På baggrund af ovenstående ses det, at hjemmelskravet tillige indeholder et krav om, at hjemlen skal være tilstrækkelig tilgængelig for rettighedshaveren. Det er endvidere en betingelse, at hjemlen er formuleret tilstrækkeligt klart og præcist, således at rettighedshaveren, eventuelt med bistand fra en advokat, kan forudsige sin retsstilling. EMD anerkender, at det ikke er muligt at formulere en hjemmel så klart og tydeligt, at retstilstanden er forudsigelig for enhver:

"Those consequences need not be foreseeable with absolute certainty: experience shows this to be unattainable. Again, whilst certainty is highly desirable, it may bring in its train excessive rigidity and the law must be able to keep pace with changing circumstances. Accordingly, many laws are inevitably couched in terms which, to a greater or lesser extent, are vague and whose interpretation and application are questions of practice."¹⁷⁵

Såfremt et indgreb ikke opfylder ovenstående betingelser til hjemmelskravet, vil dette udgøre en krænkelse af EMRK artikel 10.¹⁷⁶ Det skal således vurderes, om hjemlen er tilstrækkelig tilgængelig,

¹⁷³ Sunday Times v. United Kingdom, app.no. 6538/74, af 26. april 1979, para. 47

¹⁷⁴ Ibid, para. 49

¹⁷⁵ Ibid, para. 49

¹⁷⁶ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 97

samt om denne er formuleret tilstrækkeligt klart og præcist. Hjemlen findes i straffeloven, der er offentlig tilgængelig ved offentliggørelse i Lovtidende.¹⁷⁷ Det fremgår af EMD's guide til artikel 10, at en lov er tilstrækkeligt tilgængelig og offentlig, når den offentliggøres i "*the national official gazette*".¹⁷⁸ Betingelsen om tilgængelighed opfyldes således i Danmark ved offentliggørelse i Lovtidende, der i dag findes elektronisk.

Dernæst skal det vurderes, om hjemlen er tilstrækkeligt klar og præcis. I denne vurdering tages der udgangspunkt i dette kandidatspeciales analyse af bestemmelsens anvendelsesområde.

Offentligt

I straffelovens § 136, stk. 2 fremgår det, at en billigelse skal være fremsat offentligt. Hvad der nærmere skal forstås ved dette begreb, er ikke beskrevet i bestemmelsens forarbejder. I stedet ses det, at domstolene har forsøgt at definere begrebet gennem retspraksis. På baggrund af ovenstående analyse vedrørende begrebet "offentlighed" ses det, at der fortsat foreligger uklarheder vedrørende konkrete omstændigheder. Blandt andet er der i retspraksis ikke taget stilling til, hvorvidt billigelser fremsat på private profiler og lukkede grupper på sociale medier kan omfattes af offentlighedsbegrebet, som det skal forstås i § 136, stk. 2. Højesteret har dog beskrevet offentlighed som værende udtalelser, der gøres tilgængelige for en ubestemt eller større kreds af personer.¹⁷⁹ Dermed synes Højesteret at have anlagt en bred fortolkning af offentlighedsbegrebet. Dette medfører uklarhed om retstilstanden, således at det ikke er muligt for en rettighedshaver med absolut sikkerhed at kunne forudsige sin retsstilling.

Udtrykkelig billigelse

Straffelovens § 136, stk. 2 kriminaliserer udtrykkelige billigelser. På baggrund af begrebets sproglige forståelse og bestemmelsens forarbejder må en udtrykkelig billigelse defineres som en utvetydig anerkendelse eller et bifald, der er formuleret så klart og tydeligt, at ingen misforståelse er mulig. Imidlertid ses det i retspraksis, at der ikke altid foretages en konkret vurdering af den enkelte udtalelser udtrykkelige billigelse i domme, hvor der er rejst tiltale for flere udtalelser. I stedet kan der foretages

¹⁷⁷ LBKG 2016-08-10 nr. 1098 § 2

¹⁷⁸ *Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights*, European Court of Human Rights, opdateret 30. April 2021, side 20

¹⁷⁹ U 2020.1003 H, side 9

en samlet vurdering, hvor flere udtalelser fortolkes i sammenhæng. Ved at anlægge en sådan helhedsvurdering i Sam Mansour-dommen¹⁸⁰ og smiley-dommen¹⁸¹ synes domstolene at have tilsidesat betingelsen om udtrykkelighed i den enkelte udtalelse, hvorfor anvendelsesområdet for bestemmelsen bliver særdeles bredt. Dette er blandt andet blevet kritiseret af Justitia og Ytringsfrihedskommissionen om nævnt ovenfor. Der er således uklarhed i praksis om, hvad der udgør en udtrykkelig billigelse i bestemmelsens forstand. Dette medfører, at det bliver vanskeligt for en rettighedshaver at forudse sin retsstilling.

Straffelovens kapitel 12 og 13

Det fremgår af straffelovens § 136, stk. 2, at billigelsen skal vedrøre en forbrydelse i samme lovs kapitel 12 eller 13, der omhandler særlige forbrydelser mod staten, herunder terror og landsforræderi. Ordlyden i bestemmelsen skaber imidlertid tvivl om, hvorvidt der skal være tale om en allerede begået forbrydelse, eller om billigelse af en hypotetisk forbrydelse er omfattet. Dette ses endnu ikke afklaret. Dette medfører en ikke ubetydelig uforudsigelighed for rettighedsindehaveren.

Henset til ovenstående ses der at foreligge en række uklarheder vedrørende anvendelsesområdet for straffelovens § 136, stk. 2. Vedrørende offentlighedsbegrebet og billigelse af forbrydelser omfattet af kapitel 12 og 13 ses der at være ikke ubetydelige uklarheder i retstilstanden. Vedrørende udtrykkelig billigelse foreligger der i særdeleshed uklarhed om, hvad der er omfattet af dette begreb. På baggrund af dette får bestemmelsen et bredt anvendelsesområde. Dette medfører en betydelig uforudsigelighed for rettighedsindehaveren. Ydermere foreligger der, som tidligere beskrevet, tvivl om, hvorvidt den billigede forbrydelse skal være begået, hvilket ligeledes medfører uforudsigelighed. På baggrund af den nuværende retstilstand er det ikke muligt at konkludere, hvorvidt betingelsen i EMRK artikel 10, stk. 2 om klar og præcis hjemmel er tilstrækkeligt opfyldt. Dog må der tillades et vist rum til fortolkning, hvilket EMD har anerkendt.¹⁸²

¹⁸⁰ U 2016.3235 H

¹⁸¹ AM 2017.12.07 Ø

¹⁸² Sunday Times v. United Kingdom, app.no. 6538/74, af 26. april 1979, para. 59

6.3 Legitime hensyn

Lovligheden af et indgreb reguleres af, om indgrebet forfølger et anerkendelsesværdigt formål. Anerkendelsesværdige formål, også kaldet legitime hensyn, opregnes i hver enkelt bestemmelse i EMRK. Opregningen af disse hensyn er udtømmende.¹⁸³ Det er således ikke tilladt at forfølge et legitimt hensyn, der ikke er opregnet i bestemmelsen. Dette fremgår af EMRK artikel 18, hvorefter *“De ifølge denne Konvention tilladte indskrænkninger i disse rettigheder og friheder må ikke anvendes i noget andet øjemed end det, for hvilke de er foreskrevet.”* Såfremt en stat begrundet et indgreb i et af de opregnede formål samtidig med, at staten reelt forfølger et formål, der ikke er opregnet, vil der således kunne forelægges et uretmæssigt indgreb, jf. EMRK artikel 18.¹⁸⁴

Foreligger der tvivl om, hvilket formål der reelt forfølges, vil EMD foretage en vurdering heraf for at fastslå om indgrebet forfølger et af de i bestemmelsen anførte legitime hensyn.¹⁸⁵ Det er her relevant at bemærke, at EMD udelukkende foretager en vurdering af, om der i den konkrete sag forfølges et legitimt formål. Der foretages fra EMDs side således ikke en mere generel vurdering af den nationale bestemmelses forfølgelse af et legitimt hensyn. I stedet vurderer domstolen, hvordan bestemmelsen er anvendt i den konkrete sag.¹⁸⁶

De legitime hensyn vedrører typisk generelle samfundshensyn og hensynet til det enkelte individs rettigheder og sikkerhed.¹⁸⁷ Dette betyder, at de legitime hensyn i EMRK ofte er formuleret så bredt, at et indgreb oftest vil kunne klassificeres under et af de opregnede hensyn.¹⁸⁸ Dog ses EMD i *Observer and Guardian v. United Kingdom* fra 1991 at have udtalt:

*“Freedom of expression, as enshrined in Article 10 (art. 10), is subject to a number of exceptions which, however, must be narrowly interpreted and the necessity for any restrictions must be convincingly established.”*¹⁸⁹

Med ovenstående udtalelse har EMD fastslået, at legitime hensyn og undtagelser fra retten til ytringsfrihed skal fortolkes indskrænkende. Dog ses det i visse situationer at være nødvendigt at anvende en

¹⁸³ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 99

¹⁸⁴ *Ibid*, side 100

¹⁸⁵ *Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights*, European Court of Human Rights, opdateret 30. April 2021, side 20

¹⁸⁶ Kjølbro, Jon Fridrik, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*, side 849

¹⁸⁷ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 99

¹⁸⁸ Baumbach, Trine, *Medieret*, side 83

¹⁸⁹ *Observer and Guardian v. United Kingdom*, app.no. 13585/88, af 26. november 1991, para 59

udvidende fortolkning, idet der ellers ikke ville kunne nås et rimeligt resultat.¹⁹⁰ På trods af, at EMD underlægger de legitime hensyn en indskrænkende fortolkning, ses det ikke hyppigt forekommende, at et indgreb vurderes at være modstridende med EMRK alene på baggrund af dets forfølgelse af et legitimt hensyn.¹⁹¹ Dog er det muligt for EMD at statuere en krænkelse af EMRK på baggrund af, at der ikke forfølges et legitimt hensyn.¹⁹² Domstolen kan dog vælge at fortsætte deres prøvelse af indgrebs lovlighed ved at lade det indgå i proportionalitetsafvejningen, at der er tvivl om, hvorvidt der forfølges et legitimt hensyn.¹⁹³ De legitime hensyn, der kan tillade indskrænkning i ytringsfriheden fremgår af artiklens stk. 2:

“(...) in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.”

De oplyste hensyn kan inddeles i to kategorier - generelle samfundshensyn og hensyn til andre individers rettigheder.¹⁹⁴ § 136, stk. 2 ses at kriminalisere billigelse af forbrydelser omfattet af straffelovens kapitel 12 og 13, der drejer sig om landsforræderi, terror m.v, hvorfor bestemmelsen ikke søger at beskytte andre individers rettigheder. I stedet skal det vurderes, hvilke samfundsmæssige hensyn, der ønskes forfulgt. Bestemmelsen blev indført i straffeloven i 1939 i en tid, hvor frygten for det kommunistiske Sovjetunionen og det nazistiske Tyskland var udbredt. Tiden var præget af attentater, voldelige konfrontationer og en grov politisk tone.¹⁹⁵ Af forarbejderne til bestemmelsen fremgår det, at bestemmelsen blev indsat i straffeloven, idet man anså det for *“uheldigt, at nogen ustraffet offentlig skal kunne give det sin Tilslutning, at der bliver begaaet Forbrydelser mod Statens Selvstændighed og Sikkerhed eller mod Statsforfatningen og de øverste Statsmyndigheder (...)”*.¹⁹⁶

Derved ses bestemmelsen at være begrundet i samfundsmæssige hensyn. Det bemærkes dog, at bestemmelsen er indført forud for EMRK, hvorfor der ved bestemmelsens vedtagelse ikke er taget stilling

¹⁹⁰ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 99f. og Witold Litwa v. Poland, app.no. 26629/95, af 4. April 2000, para. 63

¹⁹¹ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 100

¹⁹² *Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights*, European Court of Human Rights, opdateret 30. April 2021, side 22 og Khuzhin and Others v. Russia, app.no. 13470/02, af 23. oktober 2008, para. 117f.

¹⁹³ *Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights*, European Court of Human Rights, opdateret 30. April 2021, side 22, og Kjølbro, Jon Fridrik, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*, side 851

¹⁹⁴ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 99

¹⁹⁵ Greve, Vagn, *Bånd på hånd og mund*, side 51

¹⁹⁶ LFF 1939-01-13 nr. L23

til bestemmelsens indvirkning på individets rettigheder som de følger af EMRK. Det bemærkes endvidere, at bestemmelsens anvendelsesområde er blevet væsentligt udvidet siden, blandt andet som følge af anti-terrorpakkerne i 2002 og 2006. Lovgiver har i forbindelse med disse inddirekte udvidelser af anvendelsesområdet ikke nærmere beskrevet, hvilke af de oplyste legitime hensyn bestemmelsen forfølger.

EMD har i en sag vedrørende billigelse af terrorangrebet på Worlds Trade Center den 11. september, 2001 taget stilling til hvilke legitime hensyn, der i den konkrete sag blev forfulgt. Sagen Leroy v. France drejede sig om en tegneserietegner, der indsendte en tegning, der illustrerede angrebet på tvillingetårnene med følgende tekst "*We have all dreamt of it... Hamas did it*".¹⁹⁷ EMD fandt, at:

*"That interference was prescribed by law and pursued several legitimate aims which, in view of the sensitive nature of the fight against terrorism and the need for the authorities to be alert to the risk of heightened violence, were public safety, the prevention of disorder and the prevention of crime."*¹⁹⁸

Henset til, at en lignende sag i dansk ret formentligt vil blive straffet efter § 136, stk. 2, idet der er tale om billigelse af en terrorhandling, antages det, at de samme legitime hensyn, det vil sige hensynet til offentlig sikkerhed, forebyggelse af uorden og forebyggelse af forbrydelser, vil gøre sig gældende, såfremt en dansk sag prøves ved EMD.

6.4 Nødvendigt i et demokratisk samfund

Såfremt EMD finder, at der er tale om et indgreb, der udspringer af et af de legitime hensyn, som oplystes i EMRK artikel 10, stk. 2, skal domstolen efterfølgende vurdere, om indgrebet er nødvendigt i et demokratisk samfund. Dette kan endvidere defineres som en proportionalitetsafvejning, hvor hensigten er at opnå en balance mellem individets rettigheder og et indgreb. EMD har beskrevet denne afvejning på følgende måde i dommen Sunday Times v. The United Kingdom:

¹⁹⁷ Leroy v. France, app.no. 36109/03 af 2. oktober 2008, legal summary

¹⁹⁸ Ibid, legal summary

"It must now be decided whether the "interference" complained of corresponded to a "pressing social need", whether it was "proportionate to the legitimate aim pursued", whether the reasons given by the national authorities to justify it are "relevant and sufficient under Article 10 (2) (art. 10-2)(...)"¹⁹⁹

Det følger altså af ovenstående, at begrebet *"necessary in a democratic society"* skal forstås, således at der skal være et *"pressing social need"*, at det skal vurderes hvorvidt indgrebet er proportionalt i forhold til det hensyn, det forfølger, samt om de nationale myndigheders begrundelse for indgrebet er relevant og tilstrækkelig. EMD har endvidere anført, at:

"whilst the adjective "necessary", within the meaning of Article 10 (2) (art. 10-2), is not synonymous with "indispensable", neither has it the flexibility of such expressions as "admissible", "ordinary", "useful", "reasonable" or "desirable"²⁰⁰

Ved at anlægge denne fortolkning af begrebet efterlades en vis skønsmargin til de kontraherende stater, hvilket også fremgår af EMD-dommen *Handyside v. The United Kingdom* fra 1976: *"Consequently, Article 10 para. 2 (art. 10-2) leaves to the Contracting States a margin of appreciation."*²⁰¹

Når EMD skal tage stilling til, hvorvidt et indgreb er proportionalt indgår flere faktorer. I denne vurdering indgår intensiteten af indgrebet, og hvorvidt det mindst indgribende middel er benyttet. Det anføres af EMD, at den mindst indgribende foranstaltning skal foretrækkes:

"The Court considers that in order for a measure to be considered proportionate and necessary in a democratic society, there must be no other means of achieving the same end that would interfere less seriously with the fundamental right concerned."²⁰²

Som det fremgår af ovenstående citat vil et indgreb som udgangspunkt ikke være proportionalt, såfremt de nationale myndigheder vælger en mere indgribende foranstaltning end formålet kræver.²⁰³ Dog kan det blot indgå som en faktor i afvejningen, hvilket fremgår af dommen *James and others v. The United Kingdom* fra 1986:

¹⁹⁹ *Sunday Times v. United Kingdom*, app.no. 6538/74, af 26. april 1979, para. 62

²⁰⁰ *Ibid*, para. 59

²⁰¹ *Ibid*, para. 48

²⁰² *Glor v. Switzerland*, app.no. 13444/04, af 30. april 2009, para. 94

²⁰³ Se dom af 11/10/11, *Association Rhino and Others v. Switzerland*, hvor et indgreb fandtes i strid med artikel 11, fordi det mindst indgribende middel ikke var valgt og *Axel Springer SE and RTL Television GMBH v. Germany* af 21/09/17, hvor der ikke var sket brud på artikel 10, da det mindst indgribende middel fandtes benyttet

*“The availability of alternative solutions does not in itself render the leasehold reform legislation unjustified; it constitutes one factor, along with others, relevant for determining whether the means chosen could be regarded as reasonable and suited to achieving the legitimate aim being pursued, having regard to the need to strike a “fair balance”.*²⁰⁴

Som det fremgår ovenfor, vil der blive foretaget en helhedsvurdering, hvor muligheden for alternative, og måske mindre indgribende midler, ikke i sig selv vil betyde, at indgrebet ikke har været i overensstemmelse med EMRK artikel 10.²⁰⁵

Desto mere tungtvejende hensyn, der ligger til grund for indgrebet, jo mere indgribende midler kan benyttes uden, at der som følge af proportionalitetsafvejningen foreligger et brud på artikel 10.²⁰⁶ Særligt tungtvejende hensyn ses blandt andet at være hensyn til statens sikkerhed, tavshedspligt, beskyttelse af privatlivet, respekt for demokratiske spilleregler samt håndhævelse af lovgivningen. Mindre tungtvejende hensyn ses at være hensynet til ikke at fornærme staten, personer eller gruppers følelser.²⁰⁷

I proportionalitetsvurderingen indgår individets rettigheder med betydelig vægt. In Dubio Pro Libertate er et grundprincip for EMD, hvorefter friheden har forrang i tvivlstilfælde.²⁰⁸ EMD har fastslået dette ved at udtale:

*“The Convention therefore implies a just balance between the protection of the general interest of the Community and the respect due to fundamental human rights while attaching particular importance to the latter.”*²⁰⁹

Individets rettigheder er således hovedreglen, mens indgreb i disse rettigheder er undtagelsen. I praksis ses EMD at have lagt vægt på en række forskellige hensyn i proportionalitetsafvejningen mellem individets rettigheder og hensynene bag et indgreb. Nedenfor vil disse hensyn blive inddraget i vurderingen af, om straffelovens § 136, stk. 2 er i overensstemmelse med EMRK artikel 10.

²⁰⁴ James and others v. The United Kingdom, app.no. 8793/79, af 21. februar 1986, para 51

²⁰⁵ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 102

²⁰⁶ Ibid, side 301

²⁰⁷ Ibid, side 301

²⁰⁸ Ibid, side 103

²⁰⁹ CASE "relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium, app.no. 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64, af 23. oktober 2008, para 5

Som nævnt ovenfor slog Sunday Times v. United Kingdom fast, at et indgreb skal være begrundet med et "pressing social need".²¹⁰ Det skal således vurderes, om et indgreb i medfør af straffelovens § 136, stk. 2 opfylder dette kriterium. Vurderingen af, om der foreligger et presserende samfundsmæssigt behov, tilfalder som udgangspunkt staterne, men kan efterprøves af EMD, såfremt det findes relevant og nødvendigt i den konkrete sag.²¹¹ Der tilfalder således staterne en vis skønsmargin, hvilket ligeledes anføres af tidligere dommer og nuværende vicepræsident ved EMD Jon Fridrik Kjølbro.²¹²

Straffelovens § 136, stk. 2, blev, som nævnt i tidligere, vedtaget i 1939. Det var en tid, der var præget af gadekampe, bombeattentater samt frygt for en kommunistisk verdensrevolution og Nazi-Tyskland, hvorfor det fandtes nødvendigt at straffe billigelse af forbrydelser mod staten og statens sikkerhed.²¹³ Bestemmelsen blev imidlertid ikke anvendt i de første 70 år af bestemmelsens levetid,²¹⁴ hvorfor der kan rejses tvivl om, hvorvidt det var nødvendigt at indføre bestemmelsen. Den har de seneste år fået ny relevans, idet den ses anvendt i flere sager vedrørende billigelse af terror. Dette skyldes formentlig, at der i dansk ret blev indført to anti-terrorpakker på baggrund af en række opsigtsvækkende terrorangreb begået efter årtusindeskiftet, hvorefter det blev strafbart at billige diverse terrorhandlinger mod udenlandske stater.²¹⁵ Samtidig har de sociale medier gjort sit indtog, hvorefter alle og enhver kan udtrykke sin mening offentligt. Som følge af bestemmelsens nye aktualitet og anvendelsesområde skal det således vurderes, om der foreligger et presserende samfundsmæssigt behov for at kriminalisere billigelser i medfør af straffelovens § 136, stk. 2.

I EMD's praksis ses eksempler på, at domstolen behandlede indgreb mod billigelse af terrorhandlinger og terrorfremme. I dommen Leroy v. France, afsagt i 2008, fandt EMD, at indgrebet var i overensstemmelse med EMRK artikel 10, hvorfor der i sagen må antages at have forelagt et presserende samfundsmæssigt behov. Tegningen med tilhørende tekst, som nævnt ovenfor under afsnittet vedrørende legitime hensyn, blev offentliggjort to dage efter terrorangrebet i USA den 11. september 2001. Domstolen lagde vægt på, at hele verden stadig var i chok efter angrebet samt, at billigelsen indirekte kunne have opildnet til vold og uorden.²¹⁶ I vurderingen af, hvorvidt der foreligger et presserende samfundsmæssigt behov, indgår den samfundsmæssige kontekst således med en vis vægt. Dette understøttes af tidligere afsagte dom Zana v. Turkey fra 1997, hvor EMD lagde vægt på, at udtalelserne,

²¹⁰ Sunday Times v. United Kingdom, app.no. 6538/74, af 26. april 1979, para. 62

²¹¹ Handyside v. The United Kingdom, app.no. 5493/72, af 7. december 1976, para. 48f.

²¹² Kjølbro, Jon Fridrik, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*, side 1091

²¹³ Greve, Vagn, *Bånd på hånd og mund*, side 51

²¹⁴ Ibid, side 51

²¹⁵ L 2002-06-06 nr. 378 og LFF 2001-12-13 nr. 35, pkt. 1.1.

²¹⁶ Leroy v. France, app.no. 36109/03 af 2. oktober 2008, legal summary

der udtrykte støtte til PKK, blev fremsat i en tid, hvor organisationen havde udført en række drabelige angreb mod den civile befolkning.²¹⁷ Endvidere lagde EMD vægt på, at udtalelsen kunne forværre den allerede eksplosive stemning i regionen.²¹⁸ Her tillagde EMD altså den samfundsmæssige kontekst stor betydning i vurderingen af, om der forelå et presserende samfundsmæssigt behov.

Mere generelt om den samfundsmæssige kontekst udtalte EMD i *Perincek v. Switzerland* fra 2015, at den tidsmæssige faktor spiller en rolle i forhold til reguleringen af ytringer. Såfremt en ytring er fremsat kort tid efter en tragisk begivenhed eksempelvis et terrorangreb, vil der muligvis i en periode være mulighed for en udvidet adgang til at regulere ytringer, der vedrører begivenheden.²¹⁹ Den tidsmæssige faktor tillægges således en vis vægt, når det vurderes, om der fortsat er behov for at regulere ytringer, der vedrører tragiske begivenheder. I den pågældende sag havde Mr. Doğu Perinçek under flere offentlige optrædener udtalt, at det var en løgn, at det armenske folkedrab havde fundet sted. EMD bemærkede, at folkedrabet var sket omkring 90 år før ytringernes fremsættelse. Selvom der muligvis fortsat var overlevende fra begivenhederne, udtalte EMD, at *“the time element cannot be disregarded.”*²²⁰

Hensynet til ofrene og deres pårørende ses således at indgå i EMD's vurdering, når der er tale om ytringer, der vedrører tragiske begivenheder. Behovet for at regulere sådanne ytringer *“is bound to recede with the passage of time.”*²²¹ På baggrund af dette kan det udledes, at hensynet til ofre og deres pårørende formindskes med tiden. Samtidig må den tidsmæssige faktor endvidere antages at have en vis betydning for hensynet til forebyggelse af uorden samt forebyggelse af forbrydelser. Dette understøttes af, at EMD i *Zana v. Turkey* lagde vægt på, at ytringerne i sagen kunne forværre den allerede eksplosive stemning i regionen.²²²

EMD fandt i *Perincek v. Switzerland*, at der var sket et brud på EMRK artikel 10 blandt andet henset til, at ytringerne var fremsat i en tid, der ikke var præget af samfundsmæssige spændinger samt det faktum, at ytringerne blev fremsat i Schweiz. EMD fandt det ikke nødvendigt for Schweiz at kriminali-

²¹⁷ *Zana v. Turkey*, app.no. 18954/91, af 25. november 1997, para. 57f.

²¹⁸ *Ibid*, para. 59f.

²¹⁹ *Perincek v. Switzerland*, app.no. 27510/08, af 15. oktober 2015, para. 250

²²⁰ *Ibid*, para. 250

²²¹ *Ibid*, para. 250

²²² *Zana v. Turkey*, app.no. 18954/91, af 25. november 1997, para. 59f.

sere disse ytringer henset til, at det armenske folkedrab ikke havde en tilstrækkelig historisk sammenhæng med Schweiz.²²³ Den geografiske sammenhæng mellem ytringen, og den begivenhed, den vedrører, ses således at kunne have betydning. Det er endnu uvist, hvordan dette spiller sammen med de sociale medier, hvor visse ytringer kan læses af alle brugere på platformen.

I dommen *Stomakhin v. Russia* fra 2018 anførte EMD, at staterne skal udvise en vis forsigtighed, når der foretages indgreb i ytringsfriheden i tider berørt af konflikter og politiske spændinger.²²⁴ Dog skal der findes en balance, hvorefter der tages hensyn til individets ytringsfrihed samtidig med, at et demokratisk samfund har mulighed for at beskytte sig mod terrororganisationers handlinger.²²⁵ I forbindelse med dette udtaler EMD i overensstemmelse med *Perincek v. Switzerland*, at der i tider præget af terror er en udvidet adgang til at foretage indgreb, henset til det presserende samfundsmæssige behov.²²⁶ Endvidere inddrager EMD i dommen *Stomakhin v. Russia* hensynet til ofrenes og de efterladtes værdighed, henset til, at udtalelsen blev fremsat kort tid efter angrebet. I dommen anfører EMD følgende om vurderingen:

“The Court reiterates in that connection that tolerance and respect for the equal dignity of all human beings constitute the foundations of a democratic, pluralistic society. That being so, as a matter of principle it may be considered necessary in democratic societies to sanction or even prevent all forms of expression which spread, incite, promote or justify violence, hatred or intolerance provided that any “formalities”, “conditions”, “restrictions” or “penalties” imposed are proportionate to the legitimate aim pursued.”²²⁷

Det fremgår således, at udtalelser, der tilskynder til eller billiger vold, had og intolerance ikke hører hjemme i et demokratisk, pluralistisk samfund. Der kan ikke på baggrund af udtalelsen opsættes en generel regel om, at alle indgreb mod billigelser og hadefulde ytringer varetager et presserende samfundsmæssigt behov. Dog må det tillægges en vis vægt i vurderingen, hvis en ytring er omfattet af ovenstående beskrivelse af EMD. Endvidere fremgår det af retspraksis, at den tidsmæssige udstrækning og geografiske udstrækning kan have betydning for vurderingen af indgrebet. På baggrund af ovenstående findes det ikke usandsynligt, at indgreb i medfør af straffelovens § 136, stk. 2 opfylder kriteriet om et presserende samfundsmæssigt behov.

²²³ *Perincek v. Switzerland*, app.no. 27510/08, af 15. oktober 2015, para. 280f.

²²⁴ *Stomakhin v. Russia*, app.no. 52273/07, af 9. maj 2018, para. 96

²²⁵ *Ibid*, para. 96

²²⁶ *Stomakhin v. Russia*, app.no. 52273/07, af 9. maj 2018, para. 101 og *Perincek v. Switzerland*, app.no. 27510/08, af 15. oktober 2015, para. 250

²²⁷ *Stomakhin v. Russia*, app.no. 52273/07, af 9. maj 2018, para. 92

Det bemærkes i denne anledning, at straffelovens § 136, stk. 2 kriminaliserer billigelse af forbrydelser omfattet af straffelovens kapitel 12 og 13, der ikke udelukkende omfatter terror og landsforræderi. Kapitel 12 indeholder blandt andet § 110 e, der kriminaliserer forhånelser af fremmede nationer, fremmede stater, deres flag eller et andet anerkendt nationalmærke. Der er således et bredt spænd mellem, hvor alvorlig kriminalitet, der omfattes af kapitlerne. Der kan derfor rejses tvivl om, hvorvidt det er nødvendigt i et demokratisk samfund at kriminalisere billigelse af samtlige bestemmelser i straffelovens kapitel 12 og 13. Det er endvidere betænkeligt, at det i dansk ret ikke er fastslået, hvorvidt billigelsen skal angå en allerede begået forbrydelse, eller om det er tilstrækkeligt, at der billiges en hypotetisk forbrydelse omfattet af kapitel 12 eller 13.

Udover kravet om, at indgrebet skal være begrundet i et presserende samfundsmæssigt behov, er det som ovenfor nævnt et krav, at det konkrete indgreb skal være "*proportionate to the legitimate aim pursued*".²²⁸ I denne proportionalitetsvurdering ses EMD i praksis at have tillagt forskellige faktorer betydning.

En faktor i vurderingen af indgrebs proportionalitet er egnethedskriteriet. Med dette menes, at indgrebet skal være egnet til at opnå det påtænkte formål. Såfremt et indgreb ikke er egnet, kan indgrebet ikke anses for proportionalt. Det ses ikke hyppigt forekommende i praksis, at et indgrebs manglende egnethed bliver et tema.²²⁹ I *Observer and Guardian v. The United Kingdom* fra 1991 statuerede EMD dog en krænkelse blandt andet på baggrund af, at et forbud mod offentliggørelse af en bog, der indeholdt hemmelige oplysninger om den britiske efterretningstjeneste, ikke længere kunne anses for egnet, idet bogen på tidspunktet var udkommet i andre lande. Et forbud mod offentliggørelse af bogen i Storbritannien ansås derfor ikke som et egnet indgreb.²³⁰

Som nævnt ovenfor medfører vurderingen af et indgrebs egnethed sjældent udfordringer. Dette må ligeledes antages at være tilfældet vedrørende straffelovens § 136, stk. 2. Idet bestemmelsen er indført inden EMRK's tilblivelse, tog lovgiver ikke stilling til bestemmelsen i et menneskeretligt perspektiv ved udformningen. Dog er formålet med bestemmelsen, ifølge forarbejderne, at straffe dem, der offentligt billiger forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed eller mod statsforfatningen og de øverste myndigheder.²³¹ Disse hensyn omfattes af de opregnede hensyn i EMRK artikel 10, stk. 2

²²⁸ *Sunday Times v. United Kingdom*, app.no. 6538/74, af 26. april 1979, para. 62

²²⁹ Rytter, Jens Elo, *Individets grundlæggende rettigheder*, side 102

²³⁰ *Ibid*, side 102

²³¹ LFF 1939-01-13 nr. L23

henset til den offentlige sikkerhed, forebyggelse af uorden og forebyggelse af forbrydelser. Dette understøttes af dommen *Leroy v. France*, hvor EMD vurderede, at et indgreb mod en billigelse af terrorangrebet mod tvillingetårnene i USA forfulgte disse hensyn.²³² Idet bestemmelsen i dag kriminaliserer udtrykkelige billigelser af forbrydelser omfattet af straffelovens kapitler om landsforræderi og terror m.v., synes bestemmelsen at være egnet til at opnå det ønskede formål.

Udover kriteriet om egnethed, tillægger EMD endvidere indgrebets karakter og intensitet vægt.²³³ I straffelovens § 136, stk. 2 er det foreskrevet, at en overtrædelse af bestemmelsen kan straffes med bøde eller fængsel i op til tre år. Det skal således vurderes, om denne sanktion er proportional. I medalje-dommen²³⁴ udtalte Højesteret, at sager vedrørende § 136, stk. 2 er af meget forskellig karakter og grovhed, hvorfor nogle sager skal afgøres med ubetinget fængsel, andre med betinget fængsel og nogle med bødestraf.²³⁵ Henset til den begrænsede mængde af domme i dansk retspraksis er det på nuværende tidspunkt ikke muligt at sige noget generelt om straffastsættelsen. Dog ses der endnu ingen trykte domme, hvor en overtrædelse af § 136, stk. 2 alene har medført en bøde.

EMD har mere generelt om sanktioner i forbindelse med ytringer udtalt:

*“(...) the Court noted, as it has done in many other cases under Article 10 of the Convention, that a criminal conviction was a serious sanction, having regard to the existence of other means of intervention and rebuttal, particularly through civil remedies. The same applies here: what matters is not so much the severity of the applicant’s sentence but the very fact that he was criminally convicted, which is one of the most serious forms of interference with the right to freedom of expression”*²³⁶

Herved har EMD fastslået, at det ikke udelukkende er sanktionens længde, der tillægges en vis vægt, når proportionaliteten vurderes. Det faktum, at et individ bliver idømt en strafferetlig sanktion på baggrund af en ytring, er i sig selv indgribende. I praksis har EMD taget stilling til en række konkrete sager, hvori sanktionens intensitet blev tillagt en vis betydning. I *Leroy v. France* fra 2008 lagde EMD vægt på, at den nationale domstol alene havde idømt den tiltalte en beskeden bøde for billigelse af

²³² *Leroy v. France*, app.no. 36109/03 af 2. oktober 2008, legal summary

²³³ *Semik-Orzech v. Poland*, no. 39900/06, af 15. november 2011, para. 49

²³⁴ U 2020.1003 H

²³⁵ *Ibid*, side 10

²³⁶ *Perincek v. Switzerland*, app.no. 27510/08, af 15. oktober 2015, para. 273

terrorangrebet på tvillingetårnene i USA. EMD fandt, at indgrebet i sagen var proportionalt.²³⁷ Derved har EMD bekræftet, at det kan være proportionalt at straffe en billigelse med en bøde.

I *Zana v. Turkey* fra 1997 idømte de nationale domstole den tiltalte 12 måneders fængsel for at have udtrykt støtte til terrororganisationen PKK, der stod bag en række angreb på civile. Den tiltalte billige ikke terrorhandlingerne men udelukkende terrororganisationen. Af de 12 måneders fængsel blev alene en femtedel afsonet. EMD udtalte i forbindelse med dommen, at de anså indgrebet for at være proportionalt. Herved synes EMD at have fastslået, at ytringer, der billiger terrororganisationer og terrorhandlinger, kan straffes med fængsel. EMD udtaler ikke, om de har tillagt det betydning, at klager udelukkende afsonede en femtedel af sin straf. Det vides derfor ikke, om sanktionen havde været uforholdsmæssig, såfremt klager havde afsonet hele straffen på 12 måneder.

Dog ses det i *Stomakhin v. Russia* fra 2018, at en fængselsstraf på fem år og et forbud mod at praktisere journalistik i tre år var uproportionalt. Retten lagde særligt vægt på, at der i sagen ikke forelå nogle konkrete omstændigheder, der kunne begrunde en sanktion af denne karakter. På trods af, at EMD anerkendte, at indgrebet forfulgte legitime hensyn, fandtes sanktionen af være så uforholdsmæssig, at indgrebet ikke var proportionalt, hvorfor dette ikke var i overensstemmelse med EMRK artikel 10.²³⁸

På baggrund af ovenstående domme kan det udledes vedrørende indgrebs karakter og intensitet, at en strafferetlig sanktion er særligt indgribende. Som tidligere beskrevet er det fremført af EMD, at det mindst indgribende middel, der opfylder formålet, bør anvendes.²³⁹ I dansk ret er den primært anvendte sanktion for overtrædelse af § 136, stk. 2 frihedsstraf. Bestemmelses strafferamme på tre år ses dog endnu ikke anvendt fuldt ud. Det anerkendes, som tidligere omtalt i *Zana v. Turkey*, at en fængselsstraf af en vis længde kan anses som værende proportional, hvilket var tilfældet i den konkrete sag, hvor en fængselsstraf på et år, hvoraf kun en femtedel blev afsonet, var proportional. I dommen *Stomakhin v. Russia* var en fængselsstraf på 5 år derimod ikke proportional. Dette taget i betragtning, samt at sanktionen skal være proportional i forhold til de konkrete omstændigheder, kan det ikke konkluderes, hvorvidt den danske strafferamme og anvendelsen heraf vil blive anset som proportional.

²³⁷ *Leroy v. France*, app.no. 36109/03 af 2. oktober 2008, legal summary

²³⁸ *Stomakhin v. Russia*, app.no. 52273/07, af 9. maj 2018, para. 101 og *Perincek v. Switzerland*, app.no. 27510/08, af 15. oktober 2015, para. 129ff.

²³⁹ *Association Rhino and Others v. Switzerland*, app.no. 48848/07, af 11. oktober 2011, para. 94

EMD lægger i sin proportionalitetsafvejning endvidere vægt på, om de nationale domstole har begrundet et indgreb med relevante og tilstrækkelige argumenter.²⁴⁰ EMD ses på nuværende tidspunkt ikke at have behandlet en dansk dom vedrørende § 136, stk. 2, hvorfor det ikke vides, hvorvidt de danske domstole kan fremkomme med en relevant og tilstrækkelig begrundelse for at foretage et indgreb i ytringsfriheden i medfør af straffelovens § 136, stk. 2. Det fremgår ikke af dansk retspraksis vedrørende bestemmelsen, hvilke argumenter og hensyn, de danske domstole vægter i vurderingen af indgrebet set i lyset af EMRK artikel 10. Det fremgår dog i enkelte domme, at den danske domstol anser afgørelsen for værende i overensstemmelse med EMRK artikel 10.²⁴¹ Det er således på nuværende tidspunkt uklart, hvorvidt kravet om en relevant og tilstrækkelig begrundelse kan opfyldes.

6.5 Delkonklusion

Straf efter straffelovens 136, stk. 2 udgør et indgreb i ytringsfriheden. Som det fremgår af ovenstående, ses der flere usikkerheder, når det vurderes, hvorvidt indgreb i medfør af straffelovens § 136, stk. 2 er i overensstemmelse med EMRK artikel 10. I EMRK artikel 10, stk. 2 er oplistet tre betingelser, der skal opfyldes, før et indgreb er lovligt. Indgrebet skal have hjemmel, forfølge et legitimt hensyn og være nødvendigt i et demokratisk samfund. Hjemlen for indgreb findes i straffelovens § 136, stk. 2, der er gjort offentligt tilgængelig. Dog ses anvendelsesområdet for bestemmelsen at være uklart, hvorfor kravet til forudsigelighed i hjemlen muligvis ikke opfyldes.

Henset til retspraksis er kravet om forfølgelse af legitime hensyn formentlig opfyldt, da der ses flere eksempler på, at EMD tillader indgreb i ytringsfriheden som følge af billigelse af terror. I *Leroy V. France* anerkendte EMD, at kriminalisering af billigelse af terror kunne henføres til hensynet til den offentlige sikkerhed, forebyggelse af uorden og forebyggelse af forbrydelser. Det må formodes, at § 136, stk. 2 forfølger de samme legitime hensyn.

Vedrørende betingelsen om, at et indgreb skal være nødvendigt i et demokratisk samfund, det vil sige proportionalt, bemærkes det, at indgrebet bør være udtryk for et "pressing social need". I denne vurdering indgår den tidsmæssige og geografiske udstrækning med en vis vægt. Dog må den geografiske udstrækning antages at blive tillagt mindre vægt i vurderingen af billigelser fremsat på sociale medier,

²⁴⁰ Kjølbro, Jon Fridrik, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*, side 1091 og *Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights*, European Court of Human Rights, opdateret 30. April 2021, side 24f.

²⁴¹ AM 2017.12.07 Ø og U 2016.3235 H

henset til deres globale karakter. Det kan endvidere udledes, at den samfundsmæssige kontekst tillægges betydning ved vurderingen. Derudover ses en række yderligere faktorer at indgå i EMD's proportionalitetsafvejning, såsom indgrebets egnethed, indgrebets karakter og intensitet, og hvorvidt de nationale domstole på en relevant og tilstrækkelig måde kan begrunde indgrebet. Konkluderende om proportionalitetsafvejningen findes det sandsynligt, at indgreb i medfør af straffelovens § 136, stk. 2 er udtryk for et presserende samfundsmæssigt behov. Endvidere findes det, at sanktioner i form af frihedsstraf kan være proportionale i sager vedrørende billigelse af terror. Frihedsstraffen skal dog være proportional, idet EMD tidligere har vurderet, at et indgreb var uproportionalt henset til frihedsstraffens længde på fem år samt et forbud mod at drive journalistisk virksomhed i tre år.

Henset til ovenstående kan det udledes, at retstilstanden er usikker, hvorfor det ikke er muligt at vurdere, om et indgreb i medfør af § 136, stk. 2 er i overensstemmelse med EMRK artikel 10.

7. Konklusion

Straffelovens § 136, stk. 2 kriminaliserer offentlig, udtrykkelig billigelse af forbrydelser omfattet af samme lovs kapitel 12 og 13. Bestemmelsen blev vedtaget i 1939, hvor tiden var præget af bombeattentater, en hård politisk tone og frygt for det nazistiske Tyskland og Sovjetunionens verdensrevolution. Bestemmelsen ses ikke anvendt før 2007, men har med de sociale mediers indtog og den aktuelle terrortrussel fået ny relevans. Henset til bestemmelsens alder og den sparsomme praksis, kan der opstå tvivl om, hvorledes denne bestemmelse skal fortolkes og anvendes i nutidens samfund.

Bestemmelsen ses særligt anvendt i forbindelse med udtalelser på de sociale medier, hvilket har givet anledning til tvivl om bestemmelsens krav til offentlighed. Højesteret fastlagde i medalje-dommen, at en udtalelse på de sociale medier er offentlig, når den er gjort tilgængelig for en større eller ubestemt kreds af personer. I forlængelse af dette udtalte Højesteret, at udtalelser fremsat på åbne profiler på sociale medier anses som værende offentlige i § 136, stk. 2's forstand. Der er ikke i praksis vedrørende § 136, stk. 2 taget stilling til, hvordan bestemmelsen spiller sammen med private profiler eller lukkede grupper på de sociale medier.

§ 266 b om racistiske ytringer indeholder tillige et offentlighedsbegreb. Det fremgår af Rigsadvokatmeddelelsen vedrørende hadforbrydelser, at udtalelser fremsat på lukkede facebookprofiler som udgangspunkt ikke anses for værende offentlige. Det fremgår dog af praksis, at en udtalelse på en lukket profil blev anset for værende offentlig, da udbredelsen skete til 68 personer. Der ses i retspraksis

endnu ikke fastlagt en mindstegrænse for, hvad der udgør en større kreds af personer på sociale medier. I fængsel-dommen lagde byretten vægt på, at udtalelsen ikke var fremsat over for tiltaltes nærtstående. Landsretten omtalte ikke dette, hvorfor der fortsat foreligger tvivl om, hvorvidt dette har betydning. Det kan dog med forsigtighed antages, at det kan have en vis betydning, såfremt udtalelsen fremsættes over for nærtstående. Offentlighedsbegrebet i § 136, stk. 2's forstand ses ikke nærmere afklaret i praksis, hvorfor der foreligger tvivl i retsstillingen særligt vedrørende private profiler og lukkede facebookgrupper.

En udtrykkelig billigelse må ud fra ordenes almindelige sproglige betydning forstås som et bifald eller anerkendelse, der er formuleret så klart og tydeligt, at ingen misforståelse er mulig. Med sit valg af ordet udtrykkelig synes lovgiver at have angivet, at bestemmelsen skal fortolkes indskrænkende. Dog ses det i retspraksis, at udtrykkelighedskravet i flere tilfælde er blevet lempet af domstolene. I Sam Mansour-dommen blev tiltalte dømt for at have overtrådt § 136, stk. 2 i ca. 39 tilfælde, hvoraf flere af udtalelserne var af indirekte og tvetydig karakter. Retten lagde vægt på, at hver udtalelse skulle vurderes som en helhed, hvor både billede, tekst, symboler, farver m.v. skulle indgå. Dog fandt retten ikke anledning til at fortolke udtrykkeligheden af hvert enkelt opslag. I stedet udtalte retten, at opslagene skulle fortolkes i den sammenhæng, hvori de var fremsat, hvorefter en række indirekte og tvetydige opslag fandtes omfattet af § 136, stk. 2, idet de var fremsat sammen med opslag, der uden tvivl indeholdt udtrykkelige billigelser. Sam Mansour-dommen skabte således tvivl om, hvorvidt udtrykkelighedskravet i bestemmelsen kunne lempes.

I smiley-dommen fandt retten, at et facebookopslag, der indeholdt et link til en TV2-artikel om et terrorangreb i Frankrig samt en glad smiley tilføjet som kommentar, udgjorde en udtrykkelig billigelse. Retten valgte at fortolke opslaget i forbindelse med et andet opslag, som de endvidere fandt udgjorde en billigelse. Domstolene synes således at have givet § 136, stk. 2 et bredt anvendelsesområde ved at lempe udtrykkelighedskravet. Dette medfører en usikker retstilstand, hvorefter selv mere indirekte billigelser kan være omfattet.

På baggrund af dette kan det overvejes, om likes og reaktioner på sociale medier kan udgøre en udtrykkelig billigelse. Det må anses for usandsynligt, at et like kan udgøre en udtrykkelig billigelse, idet hensigten bag et like kan variere betydeligt fra person til person. Dog er det ikke usandsynligt, at reaktioner på sociale medier, i særdeleshed en grinende smiley på Facebook, kan udgøre en udtrykkelig billigelse, såfremt denne er fremsat i sammenhæng med andre udtalelser, der skaber en formodning for, at tiltalte har ønsket at billige forbrydelser omfattet af straffelovens kapitel 12 eller 13.

Også vedrørende henvisningen i bestemmelsen til kapitel 12 og 13 foreligger der usikkerheder. Begge kapitler er siden § 136, stk. 2's vedtagelse blevet væsentligt ændret, særligt gennem anti-terrorpakkerne, som omtalt ovenfor. Dette har betydet en indirekte udvidelse af § 136, stk. 2's anvendelsesområde, særligt som følge af den nye terrorbestemmelse i straffelovens § 114. Vedtagelsen af den gældende § 114 betyder, at ikke kun billigelse af forbrydelser mod den danske stat og dennes sikkerhed m.v. kriminaliseres, men ligeledes terrorangreb rettet mod udenlandske stater og internationale organisationer, hvorfor særligt denne udvidelse påvirker § 136, stk. 2's anvendelsesområde.

Udviklingen af kapitel 12 og 13 og dermed, hvad der er strafbart at billige i henhold til § 136, stk. 2, går muligvis ud over, hvad lovgiver ved vedtagelsen havde hensigt til. Der er dog stadig tale om de samme beskyttelsesinteresser med undtagelse af beskyttelsen af udenlandske stater og internationale organisationer, som nu følger af § 114. Der foreligger dog ikke tvivl om, hvilke bestemmelser, der er strafbare at billige, henset til deres placering i kapitlerne. Der har dog været rejst tvivl om, hvorvidt den billigede forbrydelse skal være begået eller om det er tilstrækkeligt til at ifalde strafansvar, at der billiges en hypotetisk forbrydelse omfattet af et af kapitlerne. Tidligere blev det antaget, at alene billigelse af allerede begåede forbrydelser var strafbare, men efter Sam Mansour-dommen, som behandlet ovenfor, foreligger der tvivl i retstilstanden, hvorfor det i dag ikke vides om billigelse af hypotetiske forbrydelser kan straffes efter § 136, stk. 2.

Straffelovens § 136, stk. 2 kriminaliserer billigelser, der som udgangspunkt er beskyttet af EMRK artikel 10, der omhandler retten til ytringsfrihed, hvorfor straf efter bestemmelsen anses som et indgreb i denne rettighed. Et sådant indgreb skal opfylde en række betingelser for at være i overensstemmelse med EMRK artikel 10. Indgrebet skal i medfør af EMRK artikel 10, stk. 2 have hjemmel, forfølge et legitimt hensyn samt være nødvendigt i et demokratisk samfund.

Hjemlen til indgrebet findes i straffelovens § 136, stk. 2, der opfylder kravet om offentlig tilgængelighed, da bestemmelsen er gjort offentlig tilgængelig via Lovtidende. I tillæg til kravet om offentlig tilgængelighed kræves det, at hjemlen er tilstrækkelig klart og præcist formuleret. Henset til ovenstående usikkerheder vedrørende bestemmelsens anvendelsesområde, er det ikke muligt at konkludere, hvorvidt dette krav er opfyldt.

I EMRK artikel 10, stk. 2 opregnes de legitime hensyn, der kan danne grundlag for indgreb. Henset til, at § 136, stk. 2 er indført inden EMRK's vedtagelse, er der ikke i forarbejderne taget stilling til de af EMRK anførte legitime hensyn. I *Leroy v. France*, der omhandlede billigelse af terrorangrebet på tvillingetårnene, fandt EMD, at kravet om legitime hensyn var opfyldt, da indgrebet forfulgte hensynet til

offentlig sikkerhed, forebyggelse af uorden og forebyggelse af forbrydelser. Dette er ligeledes udtrykt i *Zana v. Turkey* samt *Stomakhin v. Russia*, som ligeledes er behandlet ovenfor. Det antages derfor, at indgreb i medfør af straffelovens § 136, stk. 2 forfølger legitime hensyn.

Ydermere kræves det, at et indgreb i ytringsfriheden skal være nødvendigt i et demokratisk samfund. Heri forstås en proportionalitetsafvejning, hvor indgrebet skal være udtryk for et "pressing social need". Det fremgår af praksis, at den geografiske samt tidsmæssige udstrækning indgår med en vis vægt i vurderingen. Henset til de sociale mediers globale karakter antages den geografiske udstrækning at blive tillagt mindre vægt i disse sager. Dette ses endnu ikke behandlet i praksis. Heraf kan det dog udledes, at den samfundsmæssige kontekst tillægges en vis betydning ved vurderingen. EMD indtager endvidere indgrebets egnethed, karakter og intensitet. Derudover tillægges det vægt, at de nationale myndigheder begrundet indgrebet på en tilstrækkelig og relevant måde. Der er således tale om en helhedsvurdering. Henset til EMD's praksis på området, der ses behandlet ovenfor, findes det sandsynligt, at et indgreb i medfør af straffelovens § 136, stk. 2 vil blive vurderet nødvendigt i et demokratisk samfund. Vurderingen afhænger dog af en sags konkrete omstændigheder. En uforholdsmæssig lang frihedsstraf kan eksempelvis medføre, at indgrebet findes uproportionalt.

Som det fremgår af ovenstående foreligger der væsentlige usikkerheder om straffelovens § 136, stk. 2's anvendelsesområde på de sociale medier, hvorfor retstilstanden er uklar. Disse usikkerheder medfører desuden tvivl om, hvorvidt indgreb i medfør af bestemmelsen er i overensstemmelse med EMRK artikel 10.

8. Retspolitiske overvejelser

På baggrund af ovenstående konklusion må der siges at være en bekymrende mængde usikkerheder vedrørende straffelovens § 136, stk. 2's anvendelsesområde. Det overvejes derfor, hvorvidt bestemmelsen bør revideres eller sågar ophæves. Ytringsfrihedskommissionen har anbefalet, at Straffelovrådet anmodes om at komme med forslag til, hvordan retstilstanden kan tydeliggøres.²⁴² På baggrund af *Sam Mansour-dommen*²⁴³ problematiserer kommissionen, at der foreligger tvivl om, hvorvidt der fortsat gælder et udtrykkelighedskrav samt, om billigelsen skal angå en konkret begået forbrydelse, eller om det er tilstrækkeligt at billige en hypotetisk forbrydelse omfattet af straffelovens kapitel 12 eller 13.

²⁴² Ytringsfrihedskommissionen, *Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark*, side 472f

²⁴³ U 2016.3235 H

Derudover anføres det af kommissionen, at store dele af den offentlige debat foregår på de sociale medier, hvor det i forvejen er vanskeligt at vurdere, om et udsagn er ment alvorligt eller ironisk. Sammenholdes dette med bestemmelsens uklarhed, opstår der et retsområde, hvor tvetydige udtalelser kan kriminaliseres ved, at disse tillægges et andet meningsindhold end det tiltænkte, hvilket kan medføre vilkårlighed ved anvendelsen af bestemmelsen. Kommissionen finder således, at der bør lægges større vægt på hensynet til ytringsfriheden og de retssikkerhedsmæssige aspekter.²⁴⁴

Justitia anfører ligeledes, at bestemmelsen indeholder væsentlige uklarheder, der ikke er afklaret i retspraksis, hvilket medfører, at der foreligger en risiko for vilkårlighed ved anvendelsen af bestemmelsen. Samtidig anføres det, at Danmark ikke har nogen international forpligtelse til at kriminalisere billigelse af forbrydelser omfattet af straffelovens § 136, stk. 2.²⁴⁵ Det er endvidere Justitias opfattelse, at forherligelse af terror og terrorpropaganda allerede er kriminaliseret i straffelovens § 114 e. Derudover er tilskyndelse til terror og andre forbrydelser omfattet af straffelovens § 136, stk. 1.²⁴⁶ På baggrund af ovenstående anbefaler Justitia, at straffelovens § 136, stk. 2 ophæves.²⁴⁷

Henset til ovenstående kritik fra Ytringsfrihedskommissionen og Justitia samt dette kandidatspeciales konklusion anbefales det, at bestemmelsen revideres. Det anbefales, at bestemmelsen udelukkende kriminaliserer den "udtrykkelige billigelse". Dette medfører ikke en ændring af bestemmelsens ordlyd, men det bør enten fra lovgivers side eller fra domstolens side fastslås, at ytringer af mere tvetydig og uklar karakter ikke kriminaliseres. En kriminalisering, hvor ytringer tillægges et andet meningsindhold end tiltænkt, vil medføre vilkårlighed ved anvendelsen af bestemmelsen og således uforudsigelighed for borgeren. Henset til borgernes ytringsfrihed og retssikkerhed bør bestemmelsen derfor fortolkes indskrænkende.

Det anbefales endvidere, at bestemmelsen udelukkende kriminaliserer allerede begåede terrorhandlinger. Dette begrundes med, at strafansvar for billigelse af hypotetiske forbrydelser antages at gå ud over ytringsfrihedens grænser. Det bemærkes i denne forbindelse, at billigelse af hypotetiske forbrydelser kriminaliseres i straffelovens § 136, stk. 3.²⁴⁸ Denne bestemmelse kriminaliserer billigelser fremset som led i religiøs oplæring, hvorfor formålet med bestemmelsen er anderledes end formålet med § 136, stk. 2.

²⁴⁴ Ytringsfrihedskommissionen, *Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark*, side 472

²⁴⁵ Mchangama, Jacob, *Kriminalisering af "udtrykkelig billigelse" af terror går videre end påkrævet af Danmarks internationale forpligtelser*, side 18

²⁴⁶ Ibid, side 17

²⁴⁷ Ibid, side 18

²⁴⁸ LFF 2016-10-05 nr. 18, side 11

Henset til, at bestemmelsen kun ses anvendt over for billigelser af terror, anbefales det, at bestemmelsen udelukkende kriminaliserer billigelse af terrorangreb og de derudover mest alvorlige terrorhandlinger. Henvisningen til straffelovens kapitel 12 og 13 bør således udgå af bestemmelsen. Bestemmelsen bør i stedet henvises til en række konkrete bestemmelser, som det ses i § 136, stk. 3.

Set i lyset af, at bestemmelsen primært ses anvendt på udtalelser fremsat på de sociale medier, anbefales det, at det klarlægges, hvornår en udtalelse på sociale medier er offentlig og hvilke faktorer, der bør inddrages i vurderingen, eksempelvis hvorvidt udtalelsen er fremsat over en persons nærtstående. Der henvises i denne forbindelse særligt til uklarhederne vedrørende private profiler og lukkede facebookgrupper.

Slutteligt bemærkes det, at det anbefales at ophæve bestemmelsen, såfremt det i praksis viser sig, at anvendelsesområdet for den reviderede bestemmelse allerede er kriminaliseret ved straffelovens § 136, stk. 1 om tilskyndelse til forbrydelser, § 136, stk. 3 om udtrykkelig billigelse af bestemte forbrydelser fremsat som led i religiøs oplæring og § 114 e om terrorfremme.

9. Litteraturliste

Litteratur:

Baumbach, Trine, *Medieret*, 2017, 1. udgave, 1. oplag, Karnov Group A/S

Baumbach, Trine, *Strafferet og Menneskeret*, 1. udgave, 1. oplag, 2014, Karnov Group A/S

Blume, Peter, *Retssystemet og juridisk metode*, 2020, 4. udgave, 1. oplag, Djøf Forlag

Elholm, Thomas og Madsen, Lasse Lund og Rahbæk, Hanne og Røn, Jens, *Kommenteret Straffelov - speciel del*, 2022, 12. udgave, Djøf

Elo, Jens Rytter, *Individets grundlæggende rettigheder*, 2021, 4. udgave, 1. oplag, Karnov Group Denmark A/S.

Greve, Vagn, *Bånd på hånd og mund*, 2008, 1. udgave, Djøf Forlag

Kjølbros, Jon Fridrik, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*, 2020, 5. udgave, Djøf Forlag.

Langsted, Lars Bo, og Waaben, Knud, *Strafferettens almindelige del*, 2017, 6. reviderede udgave, 2. oplag, Karnov Group Denmark A/S

Munk-Hansen, Carsten, *Den juridiske løsning - Introduktion til juridisk metode*, 1. udgave, 1. oplag, 2017, Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Munk-Hansen, Carsten, *Retsvidenskabsteori*, 2018, 2. udgave, 1. oplag, Djøf Forlag.

Nielsen, Gorm Toftegaard, og Madsen, Lasse Lund, *Strafferet 1 - Ansvar*, 2019, 5. udgave, 2. oplag, Djøf Forlag.

Vestergaard (red), Jørn, *Forbrydelser og andre strafbare forhold*, 2017, 2. udgave, Gjel-lerup

Dansk lovgivning:

L 1930-04-15 nr. 126

Lov 1939-03-15 nr. 87

L 1952-06-07 nr. 225

L 2000-05-31 nr. 433

L 2006-06-08 nr. 542

LBKG 2016-08-10 nr. 1098

L 2020-06-16 nr. 883

Forarbejder:

LFF 1939-01-13 nr. L23

LFF 1992-02-19 nr. 230

LFF 2001-12-13 nr. 35

LFF 2016-10-05 nr. 18

Dansk praksis:

AM 2013.05.30 B2

AM 2017.01.17 V

AM 2017.03.01 Ø

AM 2017.12.07 Ø - smiley-dommen

Retten i Glostrups dom af 13. august 2020

Retten i Glostrups dom af 27. januar 2017

Retten i Hillerøds dom af 28. september 2015

Retten i Odenses dom af 17. august 2015

Retten i Roskildes dom af 24. oktober 2016

Retten på Frederiksbergs dom af 4. december 2014 (Sam Mansour-dommen)

TfK 2007.774 Ø

TfK 2018.135/2 V

TfK 2020.464 Ø

TfK2014.508/1

U 2016.1743 Ø - fængsel-dommen

U 2016.3235 H - Sam Mansour-dommen

U 2018.769 H

U 2020.1003 H - medaljedom

U 2022.854 Ø

Vestre Landsrets dom af 10. marts 2014

Vestre Landsrets dom af 7. august 2001

Østre Landsrets dom af 9. marts 2007

Konventioner:

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, 1950

Praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol:

Association Rhino and Others v. Switzerland, app.no. 48848/07, af 11. oktober 2011

Axel Springer SE and RTL Television GMBH v. Germany, app.no. 51405/12, af 21. september 2017

CASE "relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium, app.no. 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64, af 23. oktober 2008

Glor v. Switzerland, app.no. 13444/04, af 30. april 2009

Gough v. The United Kingdom, no. 49327/11, af 28. oktober 2014

Handyside v. The United Kingdom, app.no. 5493/72, af 7. december 1976

Hashman and Harrup v. The United Kingdom, nr. 25591/94, af 25. november 1999

James and others v. The United Kingdom, app.no. 8793/79, af 21. februar 1986

Khuzhin and Others v. Russia, app.no. 13470/02, af 23. oktober 2008

Leroy v. France, app.no. 36109/03 af 2. oktober 2008

Observer and Guardian v. United Kingdom, app.no. 13585/88, af 26. november 1991

Perincek v. Switzerland, app.no. 27510/08, af 15. oktober 2015

ROJ TV A/S v. Denmark, app.no. 24683/14, af 17. april 2017

Semik-Orzech v. Poland, no. 39900/06, af 15. november 2011

Stomakhin v. Russia, app.no. 52273/07, af 9. maj 2018

Sunday Times v. United Kingdom, app.no. 6538/74, af 26. april 1979

Vajnai v. Hungary, no. 33629/06, af 8. juli 2008

Witold Litwa v. Poland, app.no. 26629/95, af 4. April 2000

Zana v. Turkey, app.no. 18954/91, af 25. november 1997

Andre:

Anklagemyndigheden, *Ingen straffesag om JE SUIIS Omar*, <https://anklagemyndigheden.dk/da/ingen-straffesag-om-je-suis-omar>, 26. februar 2015 (sidst besøgt d. 18-05-22)

Besvarelse af spørgsmål nr. 112 (Alm. Del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 21. august 2015

Betænkning af 1912, *Et gennemsyn af den almindelige borgerlige straffelovgivning*

Betænkning nr. 1220/1991, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og dansk ret*, København, 1991

Betænkning nr. 1546, *Betænkning om inkorporering mv. inden for menneskeretsområdet*, afgivet af Udvalget om inkorporering mv. inden for menneskeretsområdet, 2014

Betænkning nr. 1573 afgivet af Ytringsfrihedskommissionen, *Ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark*, København, 2020

Gjerding, Sebastian, I (hjerter) Mujahideen, <https://www.information.dk/moti/2015/01/mujahideen>, Information, 17. januar 2015 (sidst besøgt d. 18-05-22)

Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights, opdateret 30. April 2021

Guide on Article 17 of the European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights, opdateret 31. December 2021

Hadforbrydelser (§ 266 b) Praksisoversigt, 25. februar 2022

KBET 2015 nr. 1556, *Straffelovrådets udtalelse om visse spørgsmål vedrørende deltagelse i og hvervning til væbnede konflikter i udlandet, som den danske stat er part i*, København 2015

Kulturministeriet, *Mediernes udvikling i Danmark 2021- overblik og perspektivering*

Maier, Lucas, *Instagram, Facebook und Co.: Kann ein „Like“ strafbar sein? Erste Straf-anträge eingereicht*, <https://www.hna.de/welt/facebook-instagram-like-social-media-straftat-staatsanwalt-frankfurt-kassel-hna-zr-90144397.html>, 20.12.2020 (sidst besøgt d. 18-05-2022)

Mchangama, Jacob og Raahauge, Jens, *Lovforslag om blokeringsfiltre og forbud mod terrorpropaganda*, 1. februar 2017, Justitia

Mchangama, Jacob, *Kriminalisering af "udtrykkelig billigelse" af terror går videre end påkrævet af Danmarks internationale forpligtelser*, 16. august 2015, Justitia

Mkji, Siag , *22-årig hyldes af muslimer på facebook-side*, <https://nyheder.tv2.dk/2015-02-16-22-aarig-hyldes-af-muslimer-paa-facebook-side>, Tv2, 16. februar 2015 (sidst besøgt d. 18-05-22)

Ordnet, *billige*, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?aselect=billige&query=billigelse>, (sidst besøgt d. 18-05-22)

Ordnet, *billigelse*, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=billigelse> (sidst besøgt d. 18-05-22)

Ordnet, *like*, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=like> (sidst besøgt d. 18-05-22)

Ordnet, *offentlig*, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=offentlig> (sidst besøgt d. 18-05-22)

Ordnet, *udtrykkelig*, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=udtrykkelig> (sidst besøgt d. 18-05-22)

Restrup, Anne Katrine, *Terrorsympati udfordrer loven*, <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/terrorsympati-udfordrer-loven>, 15. januar 2015, kristeligt-dagblad.dk, (sidst besøgt d. 18-05-22)

Rigsadvokatmeddelelse om hadforbrydelser af 7. april 2022

Sonne, Frederik Guy Hoff, *Derfor skal du passe på med, hvad du "liker" på sociale medier*, <https://videnskab.dk/kultur-samfund/et-klik-med-et-hav-af-betydninger-derfor-skal-du-passe-paa-med-hvad-du-likes-paa>, videnskab.dk, 28. september 2021 (sidst besøgt d. 18-05-22)